

Ansvarsfull alkoholserving och liknande metoder

-utbredning och metodefterlevnad

Björn Trolldal

STAD-rapport nummer 38

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

FÖRORD	2
SAMMANFATTNING	3
INLEDNING	9
RESULTAT	18
Inledning	18
Del 1: Metodens tre huvuddelar: Utbildning, tillsyn och samverkan	21
<i>Utbildning i Ansvarsfull alkoholserving</i>	21
<i>Samverkan</i>	24
<i>Tillsyn</i>	27
<i>Sammanfattning av del 1: Metodens tre huvuddelar</i>	31
Del 2: Metodens fyra övriga delar: Kartläggning, uppföljning, informationsspridning samt arbetet med en alkoholpolicy på restauranger	34
<i>Kartläggning av utgångsläget</i>	34
<i>Uppföljning</i>	36
<i>Spridning av information till beslutsfattare och via media till allmänheten</i>	38
<i>Arbetet med en alkoholpolicy på restauranger</i>	40
<i>Sammanfattning av del 2: Metodens fyra övriga delar</i>	41
Del 3: Faktorer som underlättar arbetet enligt metoden: En projektledare för det konkreta arbetet samt integrering av metoden	44
<i>Det konkreta arbetet enligt metoden ska ledas av en projektledare</i>	44
<i>Integrering av metoden</i>	45
Metodindex	46
SAMMANFATTANDE DISKUSSION	49
REFERENSLISTA	50
BILAGA 1	53
Resultat för de kommuner som uppgav att de inte arbetade enligt någon metod	53
BILAGA 2	61
Strukturkategorier av kommuner	61
BILAGA 3	67
Tabellbilaga	67
BILAGA 4	75
Tillsynens omfattning och utveckling	75
BILAGA 5	85
Frågeformulär	85

FÖRORD

STAD (Stockholm förebygger alkohol- och drogproblem) startade som ett tioårigt projekt med uppdraget att identifiera, tillämpa och utvärdera lovande metoder för prevention inom alkohol- och narkotikaområdet. Projektet startades 1995 efter en översyn av missbruksvården i Stockholms län, där Landstinget och Stockholms kommun gemensamt beslöt att göra en mer långsiktig satsning på metodutveckling. Sedan januari 2005 har STAD övergått till att vara en ordinarie sektion inom Beroendecentrum Stockholm.

Den alkohol- och drogpolitiska situationen i Sverige på 2000-talet kräver att nya metoder för prevention utvecklas. Den tilltagande globaliseringen och Sveriges EU-medlemskap begränsar på en rad viktiga punkter statens möjligheter att föra en traditionell svensk restriktiv tillgänglighetsbegränsande politik; en politik som i ett europeiskt perspektiv måste bedömas som framgångsrik. Detta understryker behovet av att i lokalsamhället utveckla nya metoder där insatser för att påverka såväl efterfrågan som tillgänglighet vävs samman i nya former för samhällsbaserad prevention.

STAD:s arbete kännetecknas av ett tätt samspel mellan praktik och forskning där kunskaperna från utvärderingar omsätts till praktik och de praktiska metoderna utsätts för kritisk och konstruktiv granskning. Kunskapen om vad som kännetecknar effektiva preventiva metoder har också ökat under de senaste tio åren. Det finns dock fortfarande ett stort behov av att utveckla och testa nya samhällsbaserade preventiva metoder, dels genom det aktionsinriktade arbetssätt som i stor utsträckning kännetecknat STAD, dels genom att studera hur metoder fungerar när de verkar i den vardag de är avsedda för.

I en serie av rapporter redovisar STAD resultat och erfarenheter från det arbete som vi bedriver. I den här rapporten beskrivs i vilken utsträckning landets kommuner verkligen arbetar enligt metoden Ansvarsfull alkoholservice och vilka delar av metoden de i sådana fall arbetar med.

SAMMANFATTNING

Inledning

- Syftet med den här rapporten är att beskriva i vilken utsträckning landets kommuner verkligen arbetar enligt metoden Ansvarsfull alkoholserving (eller en liknande metod) och vilka delar av metoden de i sådana fall arbetar med.
- Till grund för denna kartläggning används resultat från en enkätundersökning som genomfördes i landets kommuner vid årsskiftet 2007/2008. Av landets 290 kommuner besvarade 273 enkäten, vilket motsvarar en svarsfrekvens på 94 %.
- Studien fokuserar framförallt på de kommuner som i undersökningen uppgav att de arbetade enligt Ansvarsfull alkoholserving (AAS) eller en liknande metod. Det var 235 kommuner som uppgav detta, vilket motsvarar 81 % av kommunerna. Jämförelser görs dock med de 38 kommuner (13 %) som uppgav att de inte arbetade enligt någon sådan metod.

De olika delarna av metoden Ansvarsfull alkoholserving

- Metoden Ansvarsfull alkoholserving syftar till att minska våld och skador relaterade till alkoholkonsumtionen på restauranger, barer och nattklubbar och till att utveckla en restaurangkultur som motverkar servering till underåriga och överservering.
- Metoden består av flera olika delar som syftar till att påverka förutsättningarna för att servering av alkohol på restauranger sker på ett ansvarsfullt sätt. Dessa delar har i den här kartläggningen grupperats i tre kategorier.
 1. Den första kategorin består av metodens tre huvuddelar: utbildning, samverkan och tillsyn.
 2. Den andra kategorin består av metodens fyra övriga delar: kartläggning, uppföljning, informationsspridning samt arbetet med en alkoholpolicy på restauranger.
 3. Den tredje kategorin består av två faktorer som ska underlätta arbetet med själva metoden, nämligen att det konkreta arbetet ska ledas av en projektledare och att arbetet enligt metoden ska integreras i den ordinarie verksamheten.

Metodefterlevnad

- Det finns inte någon utarbetad manual för hur arbetet enligt metoden ska bedrivas. För att kunna avgöra om en kommun arbetar enligt metodens olika delar eller inte har det i den här studien utarbetats en kravspecifikation för varje del. För att en kommun ska anses arbeta enligt en viss del av metoden ska kraven i den metoddelens kravspecifikation vara uppfyllda.
- Kravspecifikationerna bygger på de frågor som ställdes i enkäten. Dessa frågor baseras i sin tur på den litteratur som finns om metodens huvuddrag och dess olika delar. En kommuns svar på enkätfrågorna avgör om den uppfyllt de krav som ställs i kravspecifikationerna.

Strukturkategorier av kommuner

- I rapportens resultatdel redovisas i vilken utsträckning kommunerna uppfyller de krav som ställs i de olika kravspecifikationerna. Detta redovisas både för landet som helhet och för nio olika kategorier av kommuner. Dessa kategorier, som har utformats av Sveriges Kommuner och Landsting (SKL), baseras bland annat på befolkningsstorlek.

Metodefterlevnaden för metodens tre huvuddelar: utbildning, samverkan och tillsyn

- Det visade sig att det var 53 % av kommunerna som uppfyllde de krav som ställdes i kravspecifikationen för metodens utbildningsdel, 47 % uppfyllde kraven för samverkansdelen och 37 % gjorde det för tillsynsdelen. Detta gäller alltså de kommuner som uppgav att de arbetade enligt AAS eller en liknande metod, se tabell 1.

Tabell 1. Kommunernas metodefterlevnad för de tre huvuddelarna utbildning, samverkan och tillsyn, bland de kommuner som uppgav att de arbetade enligt AAS, under 2007.

	Procent	Antal kommuner
Utbildning	53 %	125
Samverkan	47 %	111
Tillsyn	37 %	87
Totalt antal kommuner		235

- Det var tydligt att större kommuner i större utsträckning klarade de krav som ställdes i kravspecifikationerna. Mindre kommuner och glesbygdskommuner gjorde det i mindre utsträckning.
- De krav som kommunerna hade svårast att uppfylla gällde bland annat att restaurangbranschen ska ingå i den gemensamma samverkansgruppen samt att andelen restauranger som skickat personal på utbildning i ansvarsfull alkoholserving ska uppgå till en viss storlek.

Andelen kommuner som uppfyllde kraven för mellan noll och tre av huvuddelarna i metoden

- Det var 25 kommuner som uppfyllde kraven för metodens samtliga tre huvuddelar, vilket motsvarar 11 % av de 235 kommuner som i undersökningen uppgav att de arbetade enligt AAS, se tabell 2.

Tabell 2. Kommuner som uppfyllde kraven för mellan noll och tre av metodens tre huvuddelar, bland dem som uppgav att de arbetade enligt AAS.

Antal delar av metoden	Procent	Antal kommuner
3	11 %	25
2	35 %	82
1	35 %	84
0	19 %	44
	100 %	235

- Eftersom 25 kommuner uppfyllde samtliga krav för dessa delar, definieras de i den här kartläggningen som de kommuner som arbetade i enlighet med metodens intentioner.
- Det visade sig även att 35 % av kommunerna uppfyllde kraven för två av de tre huvuddelarna. En lika stor andel kommuner uppfyllde kraven för en av dessa delar.
- Andelen kommuner som inte uppfyllde kraven för någon av dessa metoddelar uppgick till 19 %.

Jämförelser med de kommuner som uppgav att de inte arbetade enligt någon metod

- Bland de kommuner som uppgav att de inte arbetade enligt någon metod var det betydligt färre som uppfyllde de krav som ställdes i kravspecifikationerna. Bland dessa 38 kommuner fanns det ingen som uppfyllde samtliga krav för de tre huvuddelarna av metoden. Det var däremot en kommun som uppfyllde kraven för två av metodens huvuddelar.

Metodefterlevnaden för metodens fyra övriga delar: kartläggning, uppföljning, informationsspridning och arbetet med en alkoholpolicy på restauranger

- Av metodens övriga fyra delar var informationsdelen den del som flest kommuner uppfyllde kraven för (74 %), följd av kartläggningsdelen (71 %). Den del som minst antal kommuner uppfyllde kraven för var uppföljningsdelen (34 %), se tabell 3.
- Kravet för den metoddel som rör arbetet med en alkoholpolicy på restauranger uppfylldes av 46 % av kommunerna.

Tabell 3. Kommunernas metodefterlevnad för metodens fyra övriga delar, bland dem som uppgav att de arbetade enligt AAS.

	Procent	Antal kommuner
Kartläggning	71 %	167
Uppföljning	34 %	81
Information	74 %	174
Alkoholpolicy	46 %	108
Totalt antal kommuner		235

- Även när det gäller metodens övriga fyra delar var det tydligt att större kommuner i större utsträckning klarade de krav som ställdes i kravspecifikationerna.

Andelen kommuner som uppfyllde kraven för mellan noll och fyra av metodens övriga delar

- Det var 39 kommuner som uppfyllde kraven för samtliga fyra av metodens övriga delar, vilket motsvarar 17 % av de 235 kommunerna. Det var 31 % som uppfyllde kraven för tre av dessa metoddelar, se tabell 4.
- 27 % uppfyllde kraven för två av dessa metoddelar och 12 % uppfyllde kraven för en av dessa delar.
- 13 % av kommunerna uppfyllde inte kraven för någon av de fyra övriga delarna av metoden.

Tabell 4. Kommuner som uppfyllde kraven för mellan noll och fyra av metodens övriga delar, bland dem som uppgav att de arbetade enligt AAS.

Antal delar av metoden	Procent	Antal kommuner
4	17 %	39
3	31 %	73
2	27 %	63
1	12 %	29
0	13 %	31
	100 %	235

Jämförelser med de kommuner som uppgav att de inte arbetade enligt någon metod

- Även när det gäller metodens övriga fyra delar var det färre kommuner, bland dem som uppgav att de inte arbetade enligt någon metod, som uppfyllde kraven. Bland dem fanns det ingen kommun som uppfyllde kraven för alla fyra delarna. En kommun klarade dock kraven för tre av dessa delar.

Metodindex

- För att få en sammanfattande bild av i vilken utsträckning kommunerna verkligen arbetade enligt Ansvarsfull alkoholserving eller en liknande metod skapades ett så kallat metodindex, se tabell 5.
- Detta index baseras på i vilken utsträckning kommunerna uppfyllde de krav som ställdes i de olika metoddelarnas kravspecifikationer.
- Indexet består av två komponenter. Den första komponenten är baserad på efterlevnaden av metodens tre huvuddelar och den andra på de fyra övriga.
- Den första komponenten anger helt enkelt hur många av metodens tre huvuddelar en kommun uppfyllt kraven för. En kommun kan alltså få från 0 till 3 poäng.
- Den andra komponenten anger i vilken utsträckning kommunerna uppfyllt kraven för metodens fyra övriga delar. Dessa fyra delar har inte lika stor vikt som de tre huvuddelarna har i indexet. Om en kommun uppfyller kraven för tre eller fyra av de övriga delarna får den ett plustecken. Om en kommun uppfyller kraven för en, två eller inga av dessa delar så får den ett minustecken. Dessa plus- och minustecken anges efter poängsiffran, till exempel 3 + eller 2 -.

- De delar av metoden som syftar till att underlätta för metodarbetet ingår inte i detta metodindex.
- I tabell 5 anges hur många kommuner som fick olika poäng på detta metodindex, både bland dem som uppgav att de arbetade enligt AAS (eller en liknande metod) och dem som uppgav att de inte arbetade enligt en sådan metod.

Tabell 5. Metodindex som mäter i vilken utsträckning kommunerna uppfyllde de krav som ställdes i de olika metoddelarnas kravspecifikationer.

Indexpoäng	Kommuner som uppgav att de arbetade enligt AAS		Kommuner som uppgav att de <i>inte</i> arbetade enligt någon sådan metod	
	Procent kommuner	Antal kommuner	Procent kommuner	Antal kommuner
3 +	8 %	18	0 %	0
3 -	3 %	7	0 %	0
2 +	20 %	47	0 %	0
2 -	15 %	35	3 %	1
1 +	16 %	37	0 %	0
1 -	20 %	47	29 %	11
0 +	4 %	10	3 %	1
0 -	14 %	34	66 %	25
	100 %	235	100 %	38

- Det var stora skillnader i indexpoäng mellan dessa båda kategorier av kommuner. De kommuner som uppgav att de arbetade enligt metoden uppfyllde i betydligt större utsträckning de krav som ställdes i de olika metoddelarnas kravspecifikationer.

De kommuner som uppgav att de arbetade enligt AAS

- Det visade sig att 18 kommuner (8 %) fick indexpoängen 3 +, vilket innebär att de uppfyllde de krav som ställdes för såväl metodens tre huvuddelar som tre eller fyra av de övriga delarna.
- 3 % av kommunerna fick poängen 3 -.
- 71 % av kommunerna fick 1 eller 2 poäng på indexet.
- Dessutom var det 18 % som inte uppfyllde några av kraven för metodens tre huvuddelar.
 - 4 % uppfyllde dock kraven för tre eller fyra av metodens övriga delar och fick poängen 0 +.
 - 14 % klarade kraven för två eller färre av de övriga delarna och fick indexpoängen 0 -.

De kommuner som uppgav att de inte arbetade enligt någon metod

- Bland de 38 kommuner som uppgav att de inte arbetade enligt någon metod var det ingen kommun som klarade samtliga krav för de tre huvuddelarna, men en kommun klarade två av dessa krav. Den kommunen fick indexpoängen 2 -.
- 29 % fick indexpoängen 1 - och 3 % fick poängen 0 +.
- 66 % av kommunerna fick poängen 0 -, vilket innebar att de inte klarade kraven för någon av metodens huvuddelar samt inget eller maximalt två av kraven för de övriga delarna.

Sammanfattande synpunkter

Syftet med den här studien är att beskriva i vilken utsträckning landets kommuner verkligen arbetar enligt Ansvarsfull alkoholservice eller en liknande metod. För att kunna avgöra om en kommun arbetar enligt metodens olika delar eller inte har det i den här studien utarbetats en kravspecifikation för varje del. Dessa kravspecifikationer mäter framförallt kvantitativa aspekter av metodefterlevnaden. De mäter om en viss företeelse har förekommit eller inte, till exempel om restaurangbranschen eller polisen har varit representerad i samverkansgrupperna. De mäter följaktligen framförallt de mer grundläggande komponenterna i de olika metoddelarna och inte i någon större utsträckning mer kvalitativa aspekter. Exempel på det senare är kontinuiteten i samverkansgrupperna eller i vilken utsträckning personerna i dessa grupper har beslutsmandat eller inte. Andra aspekter som dessa specifikationer inte mäter är kvalitén på utbildningen i Ansvarsfull alkoholservice eller på den tillsyn av restauranger som bedrivs. De kravspecifikationer som presenteras i den här studien får dock betraktas som preliminära. Vissa ändringar kan komma att genomföras framöver.

De kommuner som uppgav att de arbetade enligt metoden AAS uppfyllde kraven i kravspecifikationerna i större utsträckning än de kommuner som uppgav att de inte arbetade enligt någon sådan metod. Det fanns dock en relativt stor grupp kommuner som inte uppfyllde några av kraven för metodens tre huvuddelar samt endast något eller några av kraven för metodens övriga fyra delar. Detta var speciellt tydligt bland mindre kommuner och kommuner i glesbygden.

I den här studien har framförallt den aktuella situationen i kommunerna studerats och inte utvecklingen över tid. När det gäller tillsynen presenterades dock även uppgifter om utvecklingen över tid. Det visade sig att den tillsyn som kommunen genomförde, antingen på egen hand eller tillsammans med polisen, förekom i större utsträckning och hade ökat mer, bland de kommuner som uppgav att de arbetade enligt AAS jämfört med dem som uppgav att de inte arbetade enligt någon metod. Den tillsyn som polisen bedrev utan kommunens medverkan förekom dock inte i större utsträckning och hade inte ökat mer bland dem som uppgav att de arbetade enligt AAS.

INLEDNING

Bakgrund

Den traditionella svenska alkoholpolitiken har varit inriktad på nationella och generella restriktiva insatser för att minska alkoholkonsumtionen och de alkoholrelaterade skadorna. Exempel på sådana insatser är hög beskattning på alkohol, begränsad tillgänglighet och begränsade vinstintressen. Den ökade internationaliseringen och framförallt det svenska EU-medlemskapet har försvårat möjligheterna att fortsätta bedriva denna politik. Det är till exempel numera i praktiken fri införsel av alkohol vid resor från utlandet, så länge alkoholen är för eget bruk, vilket har försvårat möjligheterna att bedriva en högprispolitik.

Dessutom har tillgängligheten på alkohol ökat oberoende av medlemskapet i EU. Bland annat har Systembolaget utökat både antalet självbetjäningsbutiker och öppettiderna. Dessutom har antalet restauranger ökat, liksom deras öppettider (FHI, 2007).

Alkoholkonsumtionen ökade med ungefär 35 procent under perioden 1995-2004 (Kühlhorn et al, 2000; Boman et al, 2007). Detta har bland annat fått effekter på den alkoholrelaterade sjukligheten (FHI, 2007). Under perioden 2004-2007 minskade dock konsumtionen med ungefär 6 procent (Boman et al, 2007; SoRAD, 2008).

När möjligheterna att på nationell nivå bedriva en traditionell svensk alkoholpolitik har försvårats har man från politiskt håll satsat på ökade insatser på lokal nivå. Detta betonas i de nationella alkohol- och narkotikahandelsplanerna där man bland annat refererar till metoden Ansvarsfull alkoholserving (Regeringens Proposition 2005/06:30).

Metoden utvecklades bland annat i Stockholm under andra hälften av 1990-talet. Användningen av metoden har sedan spridits till andra kommuner och Statens folkhälsoinstitut har av regeringen fått i uppdrag att sprida metoden över landet. STAD-sektionen inom Stockholms läns landsting fick år 2007 i uppdrag att utvärdera metodens effekter i landets kommuner. Som ett led i denna utvärdering har en kartläggning av metodens utbredning och metodefterlevnad i landets kommuner genomförts. Resultaten av denna kartläggning redovisas i denna rapport.

Ansvarsfull alkoholserving

Metoden Ansvarsfull alkoholserving syftar till att minska våld och skador relaterade till alkoholkonsumtionen på restauranger, barer och nattklubbar och till att utveckla en restaurangkultur som motverkar serving till underåriga och överserving. Metoden introducerades bland annat i Stockholms stad under andra hälften av 1990-talet. Arbetet bedrevs i projektform där insatserna koncentrerades till ett försöksområde i de centrala delarna av staden.

År 2001 integrerades metoden i den ordinarie verksamheten. Samma år genomfördes en utvärdering av metoden med avseende på dess effekt på våldsbrottsligheten (anmälda våldsbrott) i Stockholms stad. Utvärderingen visade att våldsbrotten minskat med 29 procent i försöksområdet (Stockholms City) i jämförelse med utvecklingen i kontrollområdet (Södermalm) (Wallin, Norström & Andréasson, 2003).

Det har även genomförts en hälsoekonomisk analys av arbetet, med utgångspunkt från resultatet i denna utvärdering. Minskningen med 29 procent jämfört med våldsutvecklingen i kontrollområdet motsvarar en minskning med 77 våldsbrott i månaden. Detta beräknades mot-

svara en besparing på 291 miljoner kronor, vilket är 39 gånger mer än de beräknade kostnaderna för projektet under den aktuella perioden (Månsdotter m.fl., 2007).

Spridning av metoden

Efter projektets inledningsfas spreds metoden till hela Stockholms kommun och till flera kommuner i Stockholms län. Metoden fortsatte att spridas i landet och efter några år fick Statens folkhälsoinstitut i uppdrag av Socialdepartementet att ansvara för den fortsatta spridningen av metoden i landets kommuner. Takten på spridningen ökade under åren 2005 och 2006. I varje län tillsattes en projektledare med ansvar för spridningen inom respektive län. Dessa projektledare har för det mesta varit stationerade på länsstyrelserna.

Utvärdering av metodens effekter i landets kommuner

Under hösten 2007 fick STAD-sektionen vid Stockholms läns landsting i uppdrag att utvärdera effekterna av arbetet enligt metoden i landets kommuner. Huvudfrågan är om införandet av metoden inneburit en minskning av den anmälda våldsbrottsligheten i de kommuner som valt att arbeta med den.

Som ett led i utvärderingen genomförde STAD vid årsskiftet 2007/2008 en webb-baserad enkätundersökning för att kartlägga i vilken omfattning kommunerna arbetade enligt metodens intentioner. (Enkäten finns i sin helhet i bilaga 5.)

Rapportens syfte

I den här rapporten redovisas resultaten från enkätundersökningen. Syftet är att beskriva i vilken utsträckning landets kommuner verkligen arbetar enligt metoden Ansvarsfull alkoholservice och vilka delar av metoden de i sådana fall arbetar med. Studien fokuserar framförallt på de kommuner som i undersökningen uppgav att de arbetade enligt Ansvarsfull alkoholservice eller en liknande metod. Jämförelser görs dock med de kommuner som uppgav att de inte arbetade enligt någon metod av den typen.

Rapportens disposition

I rapportens inledningsavsnitt beskrivs metoden Ansvarsfull alkoholservice och dess olika delar. Dessutom ges en bakgrund till metodens framväxt i Sverige. I detta avsnitt redovisas även hur kartläggningen av metodens utbredning har lagts upp. Bland annat beskrivs enkätundersökningens genomförande, hur omfattningen av kommunernas arbete enligt metoden har mätts, vilka statistiska metoder som har använts och hur ett sammanfattande metodindex har byggts upp.

I rapportens resultatavsnitt redovisas i vilken utsträckning kommunerna arbetar enligt metoden och dess olika delar. Detta avsnitt är uppdelat i nio likartade sektioner, en för varje metoddel. Varje sektion börjar med en redogörelse för hur kravspecifikationen för den aktuella metoddelen ser ut. Andelen kommuner som uppfyller dessa krav redovisas därefter, följt av en redogörelse för i vilken utsträckning kommunerna i de olika strukturkategorierna uppfyllt dessa krav. Varje avsnitt avslutas med en jämförelse mellan de kommuner som uppgav att de arbetade enligt AAS och dem som uppgav att de inte arbetade enligt någon sådan metod. Denna del av rapporten kan antingen läsas i sin helhet eller användas som en uppslagsdel.

Det finns fem bilagor till denna rapport:

I bilaga 1 redovisas i vilken utsträckning de kommuner som uppgav att de inte arbetade enligt någon metod trots det uppfyllde kraven i de olika kravspecifikationerna.

I bilaga 2 redovisas vilka kommuner som hör till de nio olika strukturkategorierna. Där finns även uppgifter om hur många kommuner som hör till dessa kategorier uppdelade per län.

Bilaga 3 är en allmän tabellbilaga med fokus på metodefterlevnaden i de nio olika strukturkategorierna av kommuner.

I bilaga 4 redogörs för omfattningen av restaurangtillsynen i kommunerna och hur den har förändrats sedan arbetet enligt metoden påbörjades. Jämförelse görs med de kommuner som uppgav att de inte arbetade enligt någon metod.

I bilaga 5 återfinns den enkät som användes i den undersökning i landets kommuner som genomfördes vid årsskiftet 2007/08 och som resultaten i denna rapport baseras på.

De olika delarna i metoden Ansvarsfull alkoholserving

Metoden Ansvarsfull alkoholserving innehåller flera olika delar som syftar till att påverka förutsättningarna för att servering av alkohol på restauranger sker på ett ansvarsfullt sätt. Begreppet ”Ansvarsfull alkoholserving” har dock två betydelser i det här sammanhanget. För det första är det namnet på hela metoden och dess olika delar, se nedan. För det andra kallas den utbildningsdel som ingår i metoden också för ”Ansvarsfull alkoholserving”. Denna utbildning är dock inte en utbildning i metoden som sådan utan syftar bland annat till att öka restaurangpersonalens medvetenhet när det gäller sambandet mellan alkohol och våld (FHI, 2006).

Metoden består således av flera olika delar. Dessa delar har i den här kartläggningen grupperats i tre kategorier. Den första kategorin består av metodens tre huvuddelar: utbildning, samverkan och tillsyn. Den andra kategorin består av metodens fyra övriga delar: kartläggning, uppföljning, informationsspridning samt arbetet med en alkoholpolicy på restauranger. Den tredje kategorin består av två faktorer som ska underlätta arbetet med själva metoden, nämligen att det konkreta arbetet ska ledas av en projektledare och att arbetet enligt metoden ska integreras i den ordinarie verksamheten. Mer konkret ser metoden ut så här:

(Inom parentes anges de enkätfrågor som behandlar de olika delarna av metoden, se bilaga 5.)

Kategori 1: Metodens tre huvuddelar:

1. Utbildning

Utbildningen av restaurangpersonal i ansvarsfull alkoholserving. Målet med utbildningen är bland annat att göra deltagarna medvetna om sambandet mellan berusning och våld. Vidare ska utbildningen få till följd att man inte serverar alkohol till underåriga eller märkbart berusade gäster. (Frågorna 35-39)

2. Samverkan

Syftet med samverkan är att bygga ett väl fungerande team kring arbetet enligt metoden. Kärnan i samverkansgruppen ska bestå av nyckelpersoner från tillsynsmyndigheterna kommunen och polismyndigheten samt från restaurangnäringen. (Frågorna 13-23)

3. *Tillsyn*

Tillsyn enligt metoden innebär bland annat att de båda tillsynsmyndigheterna kommunen och polisen genomför tillsynsbesök tillsammans och var för sig. Det är av vikt att tillsynen sker när alkoholservingen är som mest intensiv, alltså under sen kväll. (Frågorna 41-51)

Kategori 2: Metodens fyra övriga delar:

1. *Kartläggning*

Att kartlägga alkoholsituationen i kommunen är en viktig förutsättning för att kunna planera och följa upp utvecklingsarbetet. Det är framförallt fyra typer av studier som används i detta syfte: ungdomsstudier, berusningsstudier, sammanställningar av våldsbrottsstatistik samt krögarintervjuer. (Frågorna 24-28)

2. *Uppföljning*

För att kunna se effekterna av arbetet ska det följas upp genom att en eller flera typer av studier genomförs vid flera tillfällen. (Frågorna 24-28)

3. *Spridning av information*

En del av utvecklingsarbetet är att kontinuerligt informera beslutsfattare och allmänhet om hur arbetet fortskrider och vilka resultat man har uppnått. (Frågorna 29-34)

4. *Arbetet med en alkoholpolicy på restauranger*

Resturangägare ska tillsammans med sin personal utarbeta skriftliga regler för hanteringen av alkohol på restaurangen. Dessa regler ska gälla såväl för personalens eget förhållningssätt till alkohol som för servering av alkohol till gästerna. (Fråga 40)

Kategori 3: Faktorer som underlättar arbetet med själva metoden.

1. *Projektledare:*

Det konkreta arbetet enligt metoden ska ledas av en projektledare. (Frågorna 9-12)

2. *Integrering:*

Det alkoholförebyggande arbetet ska enligt metoden bedrivas långsiktigt för att få effekt. Målet är därför att integrera arbetet i kommunernas och övriga medverkande aktörers reguljära verksamhet. (Fråga 54)

Kartläggningens design och metod

Inledning

De resultat som presenteras i den här rapporten baseras alltså på den enkätundersökning som genomfördes i landets kommuner vid årsskiftet 2007/2008. Enkäten utformades i samarbete mellan STAD och Statens folkhälsoinstitut och den förankrades även hos projektledarna i länen. En pilotundersökning genomfördes i några kommuner i Stockholms län. Varje kommun hade en egen länk till sitt formulär i den webb-baserade undersökningen. Dessa länkar förmedlades av STAD till de olika projektledarna i länen. De distribuerade sedan dessa länkar vidare till kommunerna i respektive län.

I inledningen av undersökningen fick samtliga kommuner svara på en fråga om ifall de arbetade enligt Ansvarsfull alkoholserving eller en liknande metod. Frågan löd: *Bedrivs det något arbete enligt någon metod i kommunen som syftar till att förebygga och minska alkoholserving till ungdomar under 18 år och till märkbart berusade gäster samt att minska våld och skador relaterade till alkoholkonsumtionen på restauranger?*

Det fanns tre svarsalternativ till den frågan:

1. *Ja, metoden kallas för "Ansvarsfull alkoholserving".*
2. *Ja, men metoden kallas för något annat men har samma eller ett likartat innehåll som "Ansvarsfull alkoholserving".*
3. *Nej, någon metod av den typen används inte.*

Mot bakgrund av kommunernas svar på denna fråga har de delats in i två kategorier. Den första består av de kommuner som uppgav att de arbetade enligt Ansvarsfull alkoholserving (AAS) eller en liknande metod, dvs de som har svarat ja på frågan (svarsalternativen 1 och 2). Det är denna kategori som den här kartläggningen är fokuserad på. Denna grupp jämförs dock i olika avseenden med dem som uppgav att de inte använde någon metod av den typen (svarsalternativ 3). De frågor som ställdes till de båda kategorierna av kommuner var nämligen formulerade på ett likartat sätt för att möjliggöra en sådan jämförelse.

Uppgifter om de kommuner som uppgav att de arbetade enligt AAS och dem som uppgav att de arbetade enligt någon liknande metod särredovisas inte i den här rapporten (förutom i tabell 6). När uttrycket "enligt AAS" används syftar det både på de kommuner som uppgav att de arbetade enligt AAS och dem som uppgav att de arbetade enligt någon liknande metod.

Metodefterlevnad

Syftet med den här rapporten är alltså att beskriva i vilken utsträckning landets kommuner arbetade enligt metoden Ansvarsfull alkoholserving och vilka delar av metoden de i sådana fall verkligen arbetade med. Det finns dock inte någon utarbetad manual för hur arbetet enligt metoden ska bedrivas. För att kunna avgöra om en kommun arbetar enligt metodens olika delar eller inte har det in den här studien utarbetats en kravspecifikation för varje del. För att en kommun ska anses arbeta enligt en del av metoden ska de krav som ställs i den metoddelens kravspecifikation vara uppfyllda. I samverkansdelen krävs det till exempel att det ska finnas en referensgrupp för det konkreta arbetet enligt metoden. Dessutom krävs det att kommunen, polisen och restaurangbranschen är representerade i gruppen.

Kravspecifikationerna bygger på de frågor som ställdes i enkäten. Dessa frågor baseras i sin tur på den litteratur som finns om huvuddragen i metoden och dess olika delar. I den här undersökningen har i första hand Folkhälsoinstitutets skrift "Ansvarsfull alkoholserving -en metod som förebygger alkoholrelaterade skador i restaurangmiljö" (FHI, 2006) använts som underlag för att utforma frågorna i enkätundersökningen. En kommuns svar på enkätfrågorna avgör om den uppfyllt de krav som ställs i kravspecifikationerna.

Utformningen av dessa specifikationer redovisas i rapportens resultatavsnitt. I vilken utsträckning kommunerna uppfyllde kraven redovisas både för landet som helhet och för nio olika kategorier av kommuner. Dessa kategorier har utformats av Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) och baseras på olika strukturella egenskaper hos kommunerna, se avsnittet "Strukturkategorier av kommuner."

Kravspecifikationerna och den tidigare nämnda kategoriseringen av metodens olika delar har utarbetats av STAD. De har dock diskuterats med ansvariga för metodens spridning vid Statens folkhälsoinstitut och har även förankrats bland projektledarna på landets länsstyrelser.

Ansvar för innehållet i dessa kravspecifikationer ligger emellertid helt på STAD. Kravspecifikationen får dock betraktas som under uppbyggnad och vissa förändringar kan komma att ske framöver.

Metodindex

För att få en sammanfattande bild av i vilken utsträckning kommunerna verkligen arbetade enligt Ansvarsfull alkoholserving eller någon liknande metod har ett så kallat metodindex skapats. Detta index baseras på i vilken utsträckning kommunerna har uppfyllt de krav som ställts i de olika metoddelarnas kravspecifikationer. Indexet består av två komponenter. Den första är baserad på metodens tre huvuddelar och den andra på de fyra övriga delarna.

Den första komponenten anger helt enkelt hur många av metodens tre huvuddelar en kommun uppfyllt kraven för. En kommun kan alltså få från 0 till 3 poäng.

Den andra komponenten anger i vilken utsträckning kommunerna uppfyllt kraven för metodens fyra övriga delar. Dessa fyra delar har inte lika stor vikt som de tre huvuddelarna i indexet. Om en kommun uppfyller kraven för tre eller fyra av de övriga delarna får den ett plustecken. Om en kommun uppfyller kraven för en, två eller inga alls av dessa delar så får den ett minustecken. Dessa plus- och minustecken anges efter poängsiffran, till exempel 3 + eller 2 -. Indexet består av åtta nivåer från 0 – till 3 +, se tabell 34.

De delar av metoden som syftar till att underlätta för metodarbetet, dvs kravet på att det konkreta arbetet ska ledas av en projektledare samt att metoden ska vara integrerad i den ordinarie verksamheten ingår inte i detta metodindex.

Statistiska metoder

Den här studien är fokuserad på metodefterlevnaden bland de kommuner som i undersökningen uppgav att de arbetade enligt AAS (eller en liknande metod). En kommun kan dock bedriva ett likartat arbete utan att uttryckligen arbeta enligt någon metod och dessutom uppfylla de krav som ställs i kravspecifikationerna. Det är därför av intresse att studera om det finns några skillnader mellan de kommuner som uppgav att de arbetade enligt AAS och dem som uppgav att de inte arbetade enligt någon sådan metod.

Den enkätundersökning som ligger till grund för den här kartläggningen är en totalundersökning. Det vill säga att alla kommuner har funnits med i ”urvalet”. Det är trots det inte säkert att alla uppmätta skillnader mellan de två kategorierna av kommuner kan definieras som faktiska skillnader. För det första så finns det ett bortfall i undersökningen även om det är litet (6 %). För det andra är det sannolikt att vissa svar i enkäten hade sett annorlunda ut om de hade besvarats vid något annat tillfälle eller av någon annan person. Det finns således vissa felmarginaler i de redovisade resultaten som försvårar bedömningen av om uppmätta skillnader kan betraktas som faktiska. Vissa skillnader kan dessutom vara så pass små att det inte är meningsfullt att benämna dem som faktiska. I den här studien används därför signifikanstester som ett hjälpmedel vid dessa bedömningar, även om det inte är statistikteoretiskt korrekt. Det signifikanstest som används är Pearson Chi-Square och den signifikansnivå som används är 10 procent.

Strukturkategorier av kommuner

I rapportens resultatdel redovisas i vilken utsträckning kommunerna uppfyller de krav som ställs i de olika kravspecifikationerna. Detta redovisas både för landet som helhet och i nio olika kategorier av kommuner. Dessa kategorier har utformats av Sveriges Kommuner och

Landsting (SKL). Indelningen har baserats på olika strukturella egenskaper. Dessa är bland annat befolkningsstorlek, pendlingsmönster och näringslivsstruktur (SKL, 2005). I bilaga 2 redovisas vilka kommuner som hör till de olika kategorierna. Dessutom redovisas hur många kommuner i respektive län som hör till de olika kategorierna, se tabell 49.

1. Storstäder

Kommuner med en folkmängd som överstiger 200 000 invånare. (3 kommuner)

2. Större städer

Kommuner med mellan 50 000 och 200 000 invånare samt med en tätortsgrad som överstiger 70 procent. (27 kommuner)

3. Förortskommuner

Kommuner där mer än 50 procent av nattbefolkningen pendlar till arbetet i någon annan kommun. Det vanligaste pendlingsmålet skall vara någon av storstäderna. (38 kommuner)

4. Pendlingskommuner

Kommuner där mer än 40 procent av nattbefolkningen pendlar till arbetet i någon annan kommun. (41 kommuner)

5. Varuproducerande kommuner

Kommuner där mer än 40 procent av nattbefolkningen mellan 16 och 64 år är anställda inom varutillverkning och industriell verksamhet (SNI 92). (40 kommuner)

6. Övriga kommuner med mer än 25 000 invånare

Kommuner som inte tillhör någon av de andra kategorierna samt har mer än 25 000 invånare. (34 kommuner)

7. Övriga kommuner med mellan 12 500 och 25 000 invånare

Kommuner som inte tillhör någon av de andra kategorierna samt har mellan 12 500 och 25 000 invånare. (37 kommuner)

8. Övriga kommuner med mindre än 12 500 invånare

Kommuner som inte tillhör någon av de andra kategorierna samt har mindre än 12 500 invånare. (31 kommuner)

9. Glesbygdskommuner

Kommuner med mindre än 7 invånare per kvadratkilometer och med färre än 20 000 invånare. (39 kommuner)

Tidigare forskning

Samband mellan alkohol och våld

Huvudsyftet med Ansvarsfull alkoholserving och liknande metoder är, som nämnts tidigare, att ” minska våld och skador relaterade till alkoholkonsumtionen på restauranger, barer och nattklubbar och att utveckla en restaurangkultur som motverkar servering till underåriga och överservering”. Här följer en kort redovisning av resultat från forskningen om sambandet mellan alkohol och våld och om effekterna av utbildning av restaurangpersonal.

Tidigare forskning har visat att det finns ett samband mellan alkoholkonsumtion och våldsbrottslighet. I ungefär 80 procent av våldsbrotten finns alkohol med i bilden, antingen hos gärningsmannen eller offret, eller både och. Den andel av våldsbrotten som ”beror” på att alkohol har konsumerats beräknas dock vara mellan 40 och 50 procent (Lenke, 1990; Norström, 1998; Room & Rossow, 2001).

Kopplingen mellan alkohol och våld är starkare i länder med en hög andel berusningsdrickande än i länder där konsumtionen är mer utspridd över tid. Vid en jämförelse mellan de nordiska länderna visade det sig att sambandet var starkare ju explosivare konsumtionsmönster man hade. Finland hade det mest explosiva dryckesmönstret och även det starkaste sambandet mellan alkoholkonsumtion och våld. (Lenke, 1990; Room & Rossow, 2001)

Sambandet mellan alkoholkonsumtion och våld har även visat sig vara tydligt vid så kallade naturliga experiment såsom vid strejker inom alkoholindustrin eller vid olika typer av ransoner. Exempel på detta är den kraftiga minskningen av våldsbrottsligheten i Sverige under första världskriget (Lenke, 1990) och den alkoholpolitik som bedrevs i Ryssland på 1980-talet (Shkolnikov & Nemtsov, 1997).

Det har även visat sig att alkoholkonsumtion på restauranger proportionellt sett står för en betydligt större andel av våldsbrottsligheten än alkohol som konsumeras i hemmen (Lenke, 1990). Det är framförallt konsumtion av spritdrycker och starköl på restauranger som har samband med våldsbrottsligheten (Norström, 1998). Dessutom har det visat sig att det finns ett samband mellan antal restauranger och våldsbrottslighet (Norström, 2000).

Mycket talar för att endast utbildning av serveringspersonal har liten effekt på förekomsten av alkoholrelaterade problem (Holder & Wagenaar, 1994). Vad som dessutom behövs är att tillsynsmyndigheterna genomför kontroller av att restaurangerna följer de lagar och bestämmelser som gäller på området samt att man utfärdar sanktioner i de fall då dessa inte efterlevs (Saltz & Stanghetta, 1997).

Utbildningen kan vara utformad på olika sätt. Vad som har visat sig vara av vikt är att den: 1, innehåller alla delar som kan vara relevanta, 2, innehåller rollspel med mera för beteendeförändringar, 3, riktas både till serveringspersonal och till personer i chefsställning, samt 4, även innehåller policyrelaterade avsnitt (Mosher et al, 2002).

En stor del av de ovan redovisade forskningsresultaten låg till grund för utformningen av metoden Ansvarsfull alkoholservice i Sverige. Som nämndes tidigare genomfördes en utvärdering av metoden i Stockholm år 2001 med avseende på dess effekt på våldsbrottsligheten. Resultatet visade på en minskning av våldsbrotten med 29 procent i ett försöksområde i jämförelse med utvecklingen i ett kontrollområde (Wallin, Norström & Andréasson, 2003). Detta har visat sig vara jämförbart med en minskning med 77 våldsbrott i månaden, vilket motsvarar en besparing på 291 miljoner kronor. Det är 39 gånger mer än de beräknade kostnaderna för projektet under den aktuella perioden (Månsdotter et al, 2007).

Vad säger Alkohollagen?

Inledning

Här följer en kort redogörelse för några av Alkohollagens bestämmelser på det här området. Uppgifterna är hämtade från Alkohollagen (1994:1738) samt Handbok Alkohollagen, som publicerats av FHI (FHI, 2003). FHI publicerar kontinuerligt ändringar i lagen och kommentarer till dessa på sin hemsida.

Servering av alkoholdrycker får, med några undantag, endast ske om man fått tillstånd för det, ett så kallat serveringstillstånd. Ett sådant tillstånd kan ges för servering till allmänheten eller till slutna sällskap.¹ Tillståndet kan gälla tillsvidare eller för en kortare period. Ett exempel på det senare är tillstånd för säsongsbetonad servering på turistorter.

¹ Olika typer av villkor kan vara knutna till tillståndet, som till exempel krav på ordningsvakter.

Tillståndsmyndighet

Det är kommunen som prövar ansökningar om och beviljar serveringstillstånd. Ett sådant tillstånd kan ges efter en prövning där bland annat lämpligheten hos den sökande prövas. Det finns även krav på restaurangens kök och på matutbudet. Serveringen ska inte heller riskera att medföra ”olägenheter från alkoholpolitiska synpunkter”, vilket innebär att man kan neka serveringstillstånd i särskilt känsliga geografiska områden.

Allmänna bestämmelser om servering av alkoholdrycker

All försäljning av alkohol, inklusive den som sker på restauranger, ska skötas på ett sådant sätt att skador i möjligaste mån förhindras. Serveringen ska ske med återhållsamhet och får inte orsaka olägenheter i fråga om ordning och nykterhet. Detta gäller både på restaurangen och i dess omedelbara närhet.

För att få bli serverad alkohol på restaurang ska gästen vara 18 år eller äldre.² Alkohol får inte säljas till den som är märkbart påverkad av alkohol eller annat berusningsmedel. Den som säljer alkoholdrycker på restauranger ska förvissa sig om att den som köper har uppnått rätt ålder. Den som säljer till en underårig eller berusad gäst kan dömas för olovlig dryckeshantering till böter eller fängelse i högst sex månader. Alkohol får inte heller säljas om det finns anledning att anta att den ska langas vidare till någon som inte har rätt att köpa. En gäst som blivit berusad eller är störande ska avvisas från lokalen.

Tillsyn

Tillsynen av restauranger med serveringstillstånd utövas av kommunen och polismyndigheten. Polismyndigheten ska underrätta kommunen om man upptäcker brister som är av betydelse för kommunens tillsyn. På restaurangen ska tillståndshavaren eller en av honom/henne utsedd serveringsansvarig person utöva tillsyn över serveringen.

Sanktioner

Kommunen ska återkalla ett tillstånd bland annat om det på serveringsstället har förekommit brister när det gäller ordning och/eller nykterhet. Detta gäller dock inte om det förekommit sådana problem vid något enstaka tillfälle. Om det finns särskilda skäl så kan kommunen ge tillståndshavaren en varning istället för att återkalla tillståndet.

² Inom detaljhandeln är motsvarande gräns 20 år för köp av spritdrycker, vin och starköl. För köp av öl (folköl) är gränsen 18 år.

RESULTAT

Inledning

I det här avsnittet redovisas först hur många kommuner som besvarade enkäten, hur många av dem som uppgav att de arbetade enligt metoden Ansvarsfull alkoholserving, med mera. Därefter redovisas i vilken utsträckning kommunerna arbetade enligt metoden och dess olika delar. Denna redovisning är uppdelad i nio likartade sektioner, en för varje metoddel. Varje sektion börjar med en redogörelse för hur kravspecifikationen för den aktuella metoddelen ser ut. Andelen kommuner som uppfyller dessa krav redovisas därefter följt av en redogörelse för i vilken utsträckning kommunerna i de olika strukturkategorierna uppfyllt dessa krav. Varje avsnitt avslutas med en jämförelse mellan de kommuner som uppgav att de arbetade enligt AAS och dem som uppgav att de inte arbetade enligt någon sådan metod.

De uppgifter som redovisas avser de 235 kommuner som i enkäten uppgav att de arbetar enligt Ansvarsfull alkoholserving (eller en liknande metod). Jämförelser görs dock med de kommuner som uppgav att de inte arbetade enligt någon sådan metod.

Några av frågorna i undersökningen gällde uppgifter om utvecklingen över tid. De frågor som ställdes till de kommuner som uppgav att de arbetade enligt AAS gällde tidsperioden ”sedan arbetet enligt metoden påbörjades”. I de frågor som ställdes till de kommuner som uppgav att de inte arbetade enligt någon sådan metod var tidsperioden formulerad på ett annorlunda sätt. Istället för den ovan nämnda formuleringen ställdes frågor om utvecklingen under åren 2005-2007. I stort sett överensstämmer dock de båda tidsperioderna väl med varandra. Den genomsnittliga tidpunkten då kommunerna i landet påbörjade arbetet enligt metoden var nämligen i oktober 2005.

Antal kommuner som besvarat enkäten

Av landets 290 kommuner besvarades enkäten av 273 kommuner, vilket innebär att svarsfrekvensen var 94 procent. Bortfallet var således 6 procent.

Antal kommuner som uppgav att de arbetade enligt metoden Ansvarsfull alkoholserving eller en liknande metod under 2007

Av dem som besvarat enkäten uppgav 206 kommuner att de arbetade enligt metoden Ansvarsfull alkoholserving (AAS) och 29 att de arbetade enligt en liknande metod, se tabell 6. Totalt sett uppgav alltså 235 kommuner att de arbetade enligt AAS eller en liknande metod under 2007, vilket motsvarar 81 procent av landets kommuner.

Antalet kommuner som uppgav att de inte arbetade enligt någon sådan metod var 38 stycken, vilket motsvarar 13 procent av landets kommuner. (Enkätens bortfall var 6 procent.)

Tabell 6. Kommuner som uppgav att de arbetade enligt AAS eller en liknande metod och antalet som uppgav att de inte arbetade enligt någon sådan metod under 2007.

Kommuner som uppgav att de...	Antal	Procent
...arbetade enligt AAS	206	71 %
...arbetade enligt en liknande metod	29	10 %
...inte arbetade enligt någon metod	38	13 %
Bortfall	17	6 %
Summa	290	100 %

Som nämnts tidigare särredovisas inte uppgifter för de kommuner som uppgav att de arbetade enligt AAS och för dem som uppgav att de arbetade enligt en liknande metod i den resterande delen av den här rapporten. Uttrycket ”enligt AAS” syftar på båda dessa grupper av kommuner. I tabell 7 redovisas andelen kommuner som uppgav att de arbetade enligt AAS under 2007 i de nio så kallade strukturkategorierna.

Tabell 7. Kommuner i olika struktur kategorier som uppgav att de arbetade enligt AAS under 2007.

Strukturkategorier	AAS (eller liknande metod)	Ej metod	Bortfall	Antal kommuner
Storstäder	100 %	0 %	0 %	3
Större städer	100 %	0 %	0 %	27
Förortskommuner	79 %	21 %	0 %	38
Pendlingskommuner	80 %	15 %	5 %	41
Varuproducerande kommuner	80 %	12 %	8 %	40
”Övriga” kommuner: >25 000 inv.	91 %	9 %	0 %	34
”Övriga” kommuner: 12 500 - 25 000	81 %	11 %	8 %	37
”Övriga” kommuner: <12 500 inv.	84 %	13 %	3 %	31
Glesbygdskommuner	59 %	21 %	21 %	39
Totalt	81 %	13 %	6 %	290

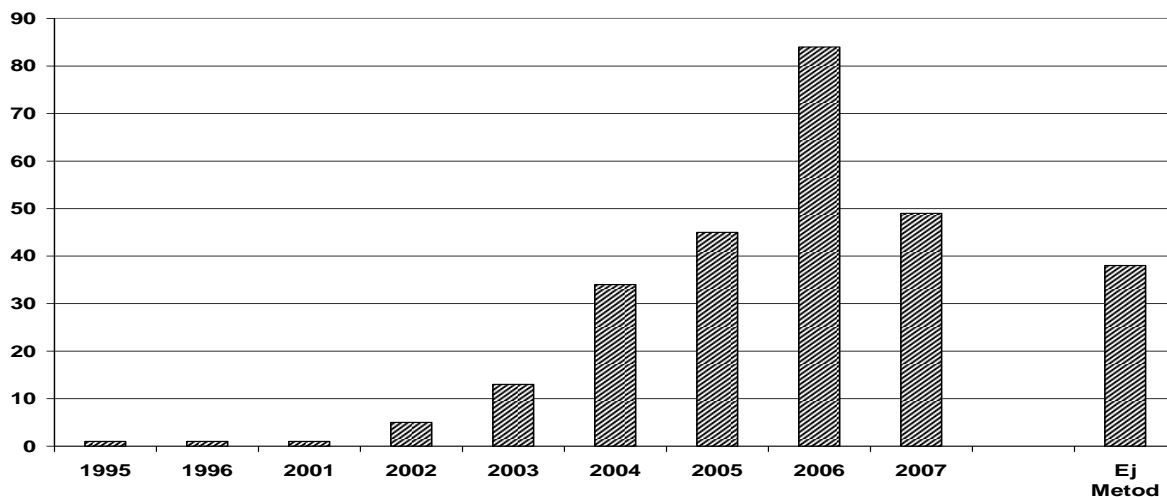
Det visade sig att i kategorierna ”storstäder” och ”större städer” uppgav samtliga kommuner att de arbetade enligt AAS under 2007. I kategorin ”övriga” kommuner med fler än 25 000 invånare var andelen 91 procent. I glesbygdskommunerna var det däremot 59 procent som uppgav detta. I de övriga strukturkategorierna varierade andelen kommuner som uppgav att de arbetade enligt AAS mellan 84 procent och 79 procent.

Bortsett från kategorierna storstäder och större städer fanns det kommuner som uppgav att de inte arbetade enligt någon metod i alla strukturkategorier. Andelarna varierade från 9 procent i kategorin ”övriga” kommuner med mer än 25 000 invånare till 21 procent i kategorierna förortskommuner och glesbygdskommuner. Bortfallet var störst bland glesbygdskommuner med 21 procent.

När påbörjades det konkreta arbetet enligt metoden?

Kommunerna fick i undersökningen uppge när de påbörjade arbetet enligt AAS, se figur 1. Det visade sig att antalet kommuner som påbörjade arbetet ökade successivt under perioden 2001 till 2006. Under 2006 påbörjade 84 kommuner ett arbete enligt AAS. Under 2007 var detta antal 49.

Figur 1: Det år då kommunerna påbörjade arbetet enligt metoden Ansvarsfull alkoholserving eller en liknande metod.

Del 1: Metodens tre huvuddelar: Utbildning, tillsyn och samverkan

Utbildning i Ansvarsfull alkoholserving

Inledning

Utbildningen i Ansvarsfull alkoholserving ska enligt metoden i första hand rikta sig till serveringspersonal, men också till restaurangägare, vakter och andra som arbetar inom restaurangnäringen. Utbildningen är inte målet för det lokala samarbetet utan ett medel för attitydförändringar och för att finna en samsyn på området. Målen med utbildningen är bland annat att göra deltagarna medvetna om sambandet mellan berusning och våld. Vidare ska utbildningen få till följd att man inte serverar alkohol till underåriga eller märkbart berusade gäster. Dessutom är det viktigt att deltagarna lär sig att upptäcka och hantera risksituationer (FHI, 2006). I tabell 8 redovisas i vilken utsträckning det hade bedrivits någon utbildning i Ansvarsfull alkoholserving i kommunerna.

Tabell 8. I vilken utsträckning det hade bedrivits någon utbildning i Ansvarsfull alkoholserving i de kommuner som uppgav att de arbetade enligt AAS.

Utbildningens längd:	Antal kommuner	Procent
Tredagars	14	6 %
Tvådagars	192	82 %
Endagars	4	2 %
Kortare än en dag	4	2 %
Ingen utbildning hade genomförts	21	9 %
Summa	235	100 %

I 82 procent av kommunerna hade det bedrivits tvådagarsutbildning, i 6 procent av dem hade det bedrivits utbildning under tre dagar och i 4 procent hade det bedrivits utbildning under en dag eller kortare. I 9 procent av de kommuner som uppgav att de arbetade enligt AAS hade det inte bedrivits någon utbildning.

I bilaga 3, tabell 50, redovisas vilka komponenter som ingick i kommunernas utbildningar. Det visade sig att i mellan 96 och 99 procent av de utbildningar som anordnades ingick komponenterna alkoholens medicinska effekter, alkohollagen, alkoholrelaterat våld, narkotikaproblem på krogen, konflikthantering och skriftligt prov. Dessa komponenter anges uttryckligen som delar av utbildningen i Folkhälsoinstitutets skrift om metoden ”Ansvarsfull alkoholserving” (FHI, 2006). Komponenten alkoholpolicy på restauranger fanns med i 76 procent av utbildningarna.

Metodefterlevnad

Den i den här studien framtagna kravspecifikationen för metodens utbildningsdel bygger på att utbildningen ska hållas under 2-3 dagar, innehålla 6 specifika komponenter samt att det ska ha genomförts minst en utbildningsomgång för kommunens restauranger under åren 2006 och 2007. Dessutom krävs det att utbildningen ska ha uppnått en viss omfattning. I

kravspecifikationen krävs det därför att antalet restauranger som skickat anställda till utbildningen sedan arbete enligt metoden påbörjades *motsvarar* minst 30 procent av antalet stadigvarande tillstånd till allmänheten i kommunen.

Den utbildning som avses kan dock ha bedrivits i en annan kommun, och även restauranger med tillstånd till slutna sällskap eller med tillfälliga tillstånd kan ha skickat anställda till utbildningen.

I FHI:s beskrivning av metoden framgår det att utbildningen även ska innehålla gruppdiskussioner (FHI, 2006). Dessa kan dock vara integrerade i de övriga avsnitten och ingår därför inte som ett separat krav i denna kravspecifikation.

Kravspecifikation för metodens utbildningsdel:

Krav 1: Två- eller tredagarsutbildning ska ha hållits.

Krav 2: Utbildningen ska minst innehålla följande 6 komponenter:

- Alkoholens medicinska effekter
- Alkohollagen
- Alkoholrelaterat våld
- Narkotikaproblem på krogen
- Konflikthantering
- Skriftligt prov

Krav 3: Minst en utbildningsomgång med restauranganställda från kommunen ska ha genomförts under åren 2006 och 2007.

Krav 4: Antalet restauranger som skickat anställda på utbildningen, sedan arbetet enligt metoden påbörjades, ska motsvara minst 30 procent av antalet serveringstillstånd till allmänheten i kommunen.

Huvudkrav: Att kraven 1, 2, 3 och 4 är uppfyllda.

I tabell 9 redovisas hur många kommuner som uppfyllde de olika kraven i utbildningsdelen.³

Tabell 9. Kommuner som uppfyllde de olika kraven för metodens utbildningsdel bland dem som uppgav att de arbetade enligt AAS.

Utbildning	Procent	Antal kommuner
Krav 1	88 %	206
Krav 2	80 %	189
Krav 3	83 %	196
Krav 4	60 %	141
Huvudkrav	53 %	125
Totalt antal kommuner		235

Av de kommuner som uppgav att de arbetade enligt AAS uppfyllde 53 procent samtliga krav för utbildningsdelen. Flest kommuner uppfyllde det första kravet, vilket föreskrev att utbild-

³ De andelar av kommunerna som uppfyllde kraven 2-4 gäller endast dem som uppfyllde krav 1.

ningen skulle pågå under två eller tre dagar (88 %). Det krav som minst andel kommuner uppfyllde var krav 4, som innebar att ”antalet restauranger som skickat anställda på utbildningen ska motsvara minst 30 procent av antalet serveringstillstånd till allmänheten i kommunen” (60 %). (Motsvarande uppgifter för de kommuner som uppgav att de inte arbetade enligt någon metod finns i bilaga 1, tabell 35.)

Jämförelse mellan kommunerna i de nio olika strukturkategorierna

I tabell 10 redovisas andelen kommuner som uppfyllde samtliga krav för metodens utbildningsdel i de olika strukturkategorierna.

Tabell 10. Kommuner som uppfyllde samtliga krav för metodens utbildningsdel, bland dem som uppgav att de arbetade enligt AAS, i de olika strukturkategorierna.

Strukturkategorier	Procent	Antal kommuner	Totalt antal kommuner
Storstäder	67 %	2	3
Större städer	44 %	12	27
Förortskommuner	53 %	16	30
Pendlingskommuner	61 %	20	33
Varuproducerande kommuner	66 %	21	32
”Övriga” kommuner: >25 000 inv.	61 %	19	31
”Övriga” kommuner: 12 500 - 25 000 inv.	60 %	18	30
”Övriga” kommuner: <12 500 inv.	38 %	10	26
Glesbygdskommuner	30 %	7	23
Totalt	53 %	125	235

Två av de tre storstadskommunerna uppfyllde samtliga krav för utbildningsdelen. Bland de övriga kategorierna var andelen som uppfyllde dessa krav störst bland varuproducerande kommuner (66 %) och minst bland ”övriga” kommuner med mindre än 12 500 invånare (38 %) och bland glesbygdskommuner (30 %).

Jämförelse med de kommuner som uppgav att de inte arbetade enligt någon metod

För att kunna jämföra dessa resultat med de kommuner som uppgav att de inte arbetade enligt någon metod ställdes frågor om utbildning av restauranganställda även till dessa kommuner. Den tidsperiod som avsågs var dock formulerad på ett annorlunda sätt, se resultatavsnittets inledning.

Av de 235 kommuner som uppgav att de arbetade enligt AAS var det, som nämnts ovan, 53 procent som uppfyllde samtliga krav för utbildningsdelen. Bland dem som uppgav att de inte arbetade enligt någon sådan metod uppgick den andel som trots det uppfyllde samma krav till 8 procent, se bilaga 1, tabell 35. Det är en signifikant skillnad.⁴

⁴ Pearson Chi-Square=29,95 (p=0,0001)

Samverkan

Inledning

Samverkan mellan berörda aktörer på området vad gäller det konkreta arbetet är en viktig del av metoden. Syftet är att bygga ett väl fungerande team kring arbetet. Kärnan i samverkansgruppen ska bestå av nyckelpersoner från tillsynsmyndigheterna kommunen och polismyndigheten samt från restaurangnäringen (FHI, 2006).

Av de 235 kommuner som uppgav att de arbetade enligt AAS hade 44 procent någon form av samverkansgrupp inom den egna kommunen och 52 procent hade det i en länsdel där kommunen ingick eller, i två fall, i länet som helhet.⁵

Ett antal kommuner hade dock någon form av samverkansgrupp både i den egna kommunen och i den länsdel eller i det län som kommunen hörde till. Den andel kommuner som *inte* hade någon form av samverkansgrupp för det konkreta arbetet enligt metoden uppgick därför till 26 procent.

Det genomsnittliga antalet träffar i samverkansgrupper i den egna kommunen var 3,3 under 2007. I samverkansgrupper i en länsdel eller i länet var antalet träffar i genomsnitt 4,0.

Metodefterlevnad

När det gäller samverkansdelen av metoden krävs det i kravspecifikationen att det ska finnas en samverkansgrupp för det konkreta arbetet enligt metoden i kommunen, eller i en grupp av kommuner i en länsdel eller, i två fall, på länsnivå (Blekinge och Kronoberg). Det krävs dessutom att kommunen ska finnas med i denna samverkansgrupp eller vara representerad av någon annan kommun i denna grupp i en länsdel eller i de två länen. Vidare ska även representanter från polisen och restaurangbranschen finnas med i gruppen. Antalet möten ska dessutom ha uppgått till minst två under 2007.

Kravspecifikation för metodens samverkansdel:

Krav 1: Att det finns en samverkansgrupp för det konkreta arbetet enligt metoden antingen i den egna kommunen eller att det finns en sådan grupp som kommunen omfattas av i en länsdel eller i hela länet (Blekinge och Kronoberg).

Krav 2: Att den egna kommunen är representerad i den samverkansgrupp som finns i den egna kommunen eller att det finns någon representant i gruppen från kommunerna i länsdelen eller i länet.

Krav 3: Att polisen finns representerad i den aktuella samverkansgruppen.

Krav 4: Att restaurangbranschen finns representerad i gruppen.

Krav 5: Att samverkansgruppen haft minst två möten under 2007.

Huvudkrav: Att samtliga kraven 1-5 är uppfyllda.

⁵ I Kronoberg och Blekinge drivs projektet på länsnivå.

I tabell 11 redovisas antalet kommuner som uppfyllde de olika kraven i samverkansdelen.

Tabell 11. Kommuner som uppfyllde de olika kraven för metodens samverkansdel bland dem som uppgav att de arbetade enligt AAS.

Samverkan	Procent	Antal kommuner
Krav 1	74 %	174
Krav 2	73 %	172
Krav 3	63 %	148
Krav 4	55 %	129
Krav 5	67 %	157
Huvudkrav	47 %	111
Totalt antal kommuner		235

Av de kommuner som uppgav att de arbetade enligt AAS var det 47 procent som uppfyllde samtliga 5 krav. Det krav som minst andel kommuner uppfyllde var det fjärde, vilket föreskrev att restaurangbranschen skulle vara representerad i gruppen. Detta krav uppfylldes av 55 procent av kommunerna. (Motsvarande uppgifter för de kommuner som uppgav att de inte arbetade enligt någon metod finns i bilaga 1, tabell 36.)

Jämförelse mellan kommunerna i de nio olika strukturkategorierna

I tabell 12 redovisas andelen kommuner som uppfyllde huvudkravet för metodens samverkansdel i de olika strukturkategorierna.

Tabell 12. Kommuner som uppfyllde samtliga krav för metodens samverkansdel, bland dem som uppgav att de arbetade enligt AAS, i de olika strukturkategorierna.

Strukturkategorier	Procent	Antal kommuner	Totalt antal kommuner
Storstäder	100 %	3	3
Större städer	67 %	18	27
Förortskommuner	37 %	11	30
Pendlingskommuner	46 %	15	33
Varuproducerande kommuner	47 %	15	32
”Övriga” kommuner: >25 000 inv.	68 %	21	31
”Övriga” kommuner: 12 500 - 25 000 inv.	43 %	13	30
”Övriga” kommuner: <12 500 inv.	27 %	7	26
Glesbygdskommuner	35 %	8	23
Totalt	47 %	111	235

Alla storstadskommuner uppfyllde samtliga krav för samverkansdelen. I de andra strukturkategorierna var andelen störst bland ”övriga” kommuner med fler än 25 000 invånare (68 %) samt bland större städer (67 %). Bland ”övriga” kommuner med färre än 12 500 invånare var andelen minst med 27 procent.

Jämförelse med de kommuner som uppgav att de inte arbetade enligt någon metod

För att kunna jämföra de kommuner som uppgav att de arbetade enligt AAS med dem som uppgav att de inte arbetade enligt någon sådan metod ställdes frågor om samverkan även till den senare gruppen av kommuner. Frågorna var dock formulerade på ett annorlunda sätt. Istället för frågor om ifall det fanns en samverkansgrupp ”för det konkreta arbetet enligt metoden” ställdes frågor om ”det konkreta arbetet med till exempel tillsyn av restauranger eller utbildning av restauranganställda, med mera”.

Av de kommuner som uppgav att de arbetade enligt AAS var det alltså 47 procent som uppfyllde samtliga krav för samverkansdelen. Bland dem som uppgav att de inte arbetade enligt någon metod av den typen uppgick motsvarande andel till 3 procent. Det är en signifikant skillnad.⁶ I den senare gruppen av kommuner var det 26 procent som hade någon form av samverkansgrupp. Restaurangbranschen var dock representerad endast i en kommun (3 %), se bilaga 1, tabell 36.

⁶ Pearson Chi-Square=26,90 (p=0,0001)

Tillsyn

Inledning

Av de olika delarna i Ansvarsfull alkoholserving är tillsynsdelen den mest komplicerade och svårfångade, vilket avspeglas i kravspecifikationen. Tillsyn enligt metoden innebär bland annat att de båda tillsynsmyndigheterna kommunen och polisen genomför tillsynsbesök tillsammans och var för sig. Det är av vikt att tillsynen sker när alkoholservingen är som mest intensiv, alltså under sen kväll och natt (FHI, 2006). När det gäller tillsynsdelen har fokus i den här kravspecifikationen därför lagts på tillsynsbesök under sen kvällstid, att polisen gör tillsyn samt att de båda tillsynsmyndigheterna genomför tillsyn tillsammans. Mer konkret innebär det att enkätfrågorna var fokuserade på:

1. Kommunens tillsyn under sen kvällstid, det vill säga efter klockan 23.00, men utan polisens medverkan.
2. Polisens tillsyn, oavsett tidpunkt på dygnet, men utan medverkan från kommunen.
3. Kommunens och polisens gemensamma tillsyn oavsett tidpunkt på dygnet.

Tillsynens omfattning och utveckling

I enkätundersökningen ställdes frågor om ifall de ovan nämnda typerna av tillsyn förekommit i kommunen under 2007 och hur de hade förändrats sedan arbetet enligt metoden påbörjades. Kommunerna fick även besvara frågor om antalet tillsynsbesök och om polisen vid sin tillsyn informerar kommunens tillståndsenhet om man upptäcker brister enligt alkohollagens bestämmelser. En sammanställning av dessa svar finns redovisade i bilaga 4, tabellerna 59-72.

Här följer en kort sammanfattning av svaren på dessa frågor. Det visade sig att 71 procent av kommunerna bedrev tillsyn under sen kvällstid, utan polisens medverkan. Polisen bedrev tillsyn, utan kommunens medverkan, i 44 procent av kommunerna och man bedrev gemensam tillsyn i 62 procent av dem under 2007. Detta gäller de kommuner som uppgav att de arbetade enligt AAS.

Både kommunernas tillsyn under sen kvällstid och den gemensamma tillsynen bedrevs i större omfattning bland de kommuner som uppgav att de arbetade enligt AAS än bland dem som uppgav att de inte arbetade enligt någon sådan metod. Dessutom ökade dessa typer av tillsyn i en större omfattning i den förstnämnda gruppen av kommuner. (De tidsperioder som avses är dock annorlunda formulerade för de båda grupperna, se resultatavsnittets inledning.)

Däremot bedrev inte polisen någon tillsyn, utan kommunens medverkan, i större omfattning bland de kommuner som uppgav att de arbetade enligt AAS än bland dem som uppgav att de inte arbetade enligt någon sådan metod. Denna tillsynsform ökade inte heller i en större omfattning bland dem som arbetade enligt AAS. Det var dessutom inte någon skillnad när det gällde i vilken utsträckning polisen informerade kommunens tillståndsenhet om polisen vid sin tillsyn upptäckt brister enligt alkohollagens bestämmelser.

Metodefterlevnad

Kravspecifikationen för metodens tillsynsdel bygger på de tre typerna av tillsyn som nämndes ovan. I specifikationen krävs det dessutom att de tillsynsbesök som kommunen gör, utan medverkan av polisen, och de som kommunen och polisen gör gemensamt ska uppgå till ett visst antal. Antalet tillsynsbesök i dessa två kategorier ska motsvara 20 procent av antalet restauranger med stadigvarande tillstånd till allmänheten i kommunen. Till antalet tillsyns-

besök räknas dock även besök hos restauranger med tillstånd till slutna sällskap eller med tillfälliga tillstånd. Varför det inte krävs något antal för polisens tillsynsbesök beror på att det i många fall är svårt att få fram några uppgifter om detta.

I kravspecifikationen ställs även krav på att polisen ska ha rapporterat till kommunen om man vid den tillsyn man genomfört utan kommunens medverkan upptäckt brister enligt alkohollagens bestämmelser. Mer konkret ser det ut så här:

1. *Kommunens sena tillsynsbesök, utan polisens medverkan:*

- Att kommunen genomfört tillsynsbesök efter klockan 23.00 samt
- att antalet besök motsvarat minst 20 % av antalet stadigvarande tillstånd till allmänheten.

(Denna typ av tillsyn genomfördes i 48 procent av kommunerna.)

2. *Polisens tillsynsbesök:*

- Att polisen genomfört tillsynsbesök, utan kommunens medverkan, och
- att kommunen blivit informerad om ifall polisen upptäckt brister enligt alkohollagen.

(Denna typ av tillsyn genomfördes i 18 procent av kommunerna.)

3. *Gemensamma besök (A):*

- Att kommunen och polisen gemensamt genomfört tillsynsbesök och
- att antalet besök motsvarat minst 20 % av antalet stadigvarande tillstånd till allmänheten.

(Denna typ av tillsyn genomfördes i 34 procent av kommunerna.)

För att uppfylla de krav som ställs i kravspecifikationen räcker det dock inte att en av dessa typer av tillsyn har genomförts i kommunen. Vad som krävs är att minst två av dem har genomförts.

4. *Gemensamma besök (B):*

Om kommunen och polisen har genomfört gemensam tillsyn hos ett antal restauranger som motsvarar minst 50 % av antalet stadigvarande tillstånd till allmänheten behöver man dock inte ha genomfört någon av de övriga formerna av tillsyn. (Denna typ av tillsyn genomfördes i 17 procent av kommunerna.)

Kravspecifikation för metodens tillsynsdel:

Alternativ 1: Kombinationen 1 och 2: Kommunens sena besök + Polisens besök

Alternativ 2: Kombinationen 1 och 3: Kommunens sena besök + Gemensamma besök

Alternativ 3: Kombinationen 2 och 3: Gemensamma besök + Polisens besök

Alternativ 4: Att kommunen tillsammans med polisen genomfört *gemensamma* besök och att antalet besök motsvarade minst 50 % av antalet stadigvarande tillstånd till allmänheten.

Huvudkrav: Att minst ett av alternativen 1, 2, 3 eller 4 är uppfyllt.

För att uppfylla kraven för tillsynsdelen ska således minst ett av de fyra alternativen i kravspecifikationen vara uppfyllt. I tabell 13 redovisas hur stor andel kommuner som under 2007 uppfyllde detta krav.

Tabell 13. Kommuner som genomfört tillsyn enligt minst ett av de fyra alternativen under 2007, bland dem som uppgav att de arbetade enligt AAS.

Tillsyn	Procent	Antal kommuner
Alternativ 1	15 %	36
Alternativ 2	18 %	42
Alternativ 3	13 %	31
Alternativ 4	17 %	40
Huvudkrav	37 %	87
Totalt antal kommuner		235

Totalt sett uppfylldes huvudkravet i 37 procent av kommunerna, dvs man genomförde tillsyn enligt minst ett av de fyra olika alternativen under 2007. (Motsvarande uppgifter för de kommuner som uppgav att de inte arbetade enligt någon metod återfinns i bilaga 1, tabell 37.)

Jämförelse mellan kommunerna i de nio olika strukturkategorierna

I tabell 14 redovisas andelen kommuner som uppfyllde huvudkravet för metodens tillsynsdelen i de olika strukturkategorierna.

Tabell 14. Kommuner som uppfyllde kravet för metodens tillsynsdelen, bland dem som uppgav att de arbetade enligt AAS, i de olika strukturkategorierna.

Strukturkategorier	Procent	Antal kommuner	Totalt antal kommuner
Storstäder	100 %	3	3
Större städer	44 %	12	27
Förortskommuner	43 %	13	30
Pendlingskommuner	27 %	9	33
Varuproducerande kommuner	38 %	12	32
”Övriga” kommuner: >25 000 inv.	52 %	16	31
”Övriga” kommuner: 12 500 - 25 000 inv.	43 %	13	30
”Övriga” kommuner: <12 500 inv.	27 %	7	26
Glesbygdskommuner	9 %	2	23
Totalt	37 %	87	235

Det var stora variationer mellan de olika kategorierna. Samtliga tre storstadskommuner uppfyllde kravet för tillsynsdelen. I övrigt var andelen störst bland ”övriga” kommuner med mer än 25 000 invånare (52 %). Den minsta andelen fanns bland glesbygdskommunerna där 9 procent uppfyllde kravet.

Jämförelse med de kommuner som uppgav att de inte arbetade enligt någon metod

Som nämndes ovan uppgick andelen kommuner som uppfyllde kraven för metodens tillsynsdel till 37 procent bland dem som uppgav att de arbetade enligt AAS. Bland dem som uppgav att de inte arbetade enligt någon metod av den typen uppgick den till 24 procent, se bilaga 1, tabell 37. Skillnaden var alltså 13 procentenheter. Detta är på gränsen till att vara en signifikant skillnad enligt den gräns som används i den här studien.⁷ Eftersom detta är en totalundersökning används dock denna gräns endast som ett hjälpmedel och inte som en definitiv gräns för att avgöra när skillnader mellan de två kategorierna av kommuner kan betraktas som faktiska eller inte, se rapportens inledningsavsnitt. Mot bakgrund av detta definieras därför den uppmätta skillnaden på 13 procentenheter som en faktisk skillnad mellan de båda kategorierna av kommuner.

⁷ Pearson Chi-Square=2,55 (p=0,11)

Sammanfattning av del 1: Metodens tre huvuddelar

I tabell 15 sammanfattas metodefterlevnaden för de tre huvuddelarna utbildning, samverkan och tillsyn bland de 235 kommuner som uppgav att de arbetade enligt AAS under 2007.

Tabell 15. Metodefterlevnaden för de tre huvuddelarna utbildning, samverkan och tillsyn, bland de kommuner som uppgav att de arbetade enligt AAS under 2007.

Del 1: Sammanfattning	Procent	Antal kommuner
Utbildning	53 %	125
Samverkan	47 %	111
Tillsyn	37 %	87
Totalt antal kommuner		235

Det var alltså 53 procent av kommunerna som uppfyllde de krav som ställdes i kravspecifikationen för utbildningsdelen, 47 procent som uppfyllde dem för samverkansdelen och 37 procent som gjorde det för tillsynsdelen. (Motsvarande uppgifter för de kommuner som uppgav att de inte arbetade enligt någon metod återfinns i bilaga 1, tabell 38.)

Rangordning av de nio strukturkategorierna

För att studera skillnader mellan strukturkategorierna har de i tabell 16 rangordnats utifrån hur stor andel kommuner i respektive kategori som uppfyllde kraven för metodens tre huvuddelar. Antalet strukturkategorier är nio. Den strukturkategori som hade den största andelen kommuner som uppfyllde kraven för utbildningsdelen har därför fått 9 poäng och de övriga kategorierna har fått poäng i en fallande skala. Den kategori som hade den minsta andelen kommuner som uppfyllde kraven fick 1 poäng. Detta upprepades för både samverkansdelen och tillsynsdelen. Summan av dessa poäng och rangordningen av strukturkategorierna redovisas i tabellen.

Tabell 16. Rangordning av strukturkategorierna med avseende på i vilken utsträckning kommunerna i respektive kategori uppfyllde kraven för metodens tre huvuddelar.

Rangordning	Strukturkategori	Poäng
1.	Storstäder	27
2.	Övriga kommuner: >25 000 inv.	22
3.	Varuproducerande kommuner	18
4.	Större städer	17
5.	Pendlingskommuner	15
6.	Övriga kommuner: 12 500 - 25 000 inv.	14
7.	Förortskommuner	13
8.	Övriga kommuner: <12 500 inv.	5
9.	Glesbygdskommuner	4

Kategorin storstäder hade i samtliga fall den största andelen kommuner som uppfyllde de krav som ställdes och får följaktligen plats nummer 1 i rangordningen med 27 poäng. Kategorin ”övriga” kommuner med fler än 25 000 invånare får plats nummer 2, följd av varuproducerande kommuner och större städer. Längst ner på rangordningen återfinns de mindre kommunerna. På plats nummer 8 placerades ”övriga” kommuner med färre än 12 500 invånare och på sista plats återfinns glesbygdskommunerna. Det är således tydligt att större kommuner i större utsträckning har klarat de krav som ställts i kravspecifikationerna och mindre kommuner och glesbygdskommuner har gjort det i mindre utsträckning.

Andelen kommuner som uppfyllde kraven för mellan noll och tre av metodens huvuddelar

I tabell 17 redovisas hur många kommuner som uppfyllde kraven för en, två eller tre av metodens huvuddelar. Dessutom redovisas hur många som inte uppfyllde kraven för någon av dessa delar.

Tabell 17. Kommuner som uppfyllde kraven för mellan noll och tre av metodens huvuddelar, bland dem som uppgav att de arbetade enligt AAS.

Antal delar av metoden	Procent	Antal kommuner
3	11 %	25
2	35 %	82
1	35 %	84
0	19 %	44
	100 %	235

Det var 25 kommuner som uppfyllde kraven för metodens samtliga tre huvuddelar, utbildning, samverkan och tillsyn, vilket motsvarar 11 procent av de 235 kommunerna. Eftersom dessa 25 kommuner uppfyllde samtliga krav för dessa delar, definieras de i den här kartläggningen som de kommuner som i störst utsträckning arbetade enligt metodens intentioner. I metodindexet kombineras detta resultat med i vilken utsträckning de även arbetade enligt metodens övriga fyra delar, se tabell 32.

Det visade sig även att 82 kommuner uppfyllde kraven för två av de tre huvuddelarna, vilket motsvarar 35 procent av kommunerna. En lika stor andel uppfyllde kraven för en av dessa delar. Antalet kommuner som inte uppfyllde kraven för någon av dessa metoddelar uppgick till 44, vilket motsvarar 19 procent av de kommuner som uppgav att de arbetade enligt AAS.

Jämförelse mellan kommunerna i de nio olika strukturkategorierna

I tabell 18 redovisas andelen kommuner som uppfyllde kraven för metodens samtliga tre huvuddelar i de olika strukturkategorierna.

Tabell 18. Kommuner som uppfyllde kraven för metodens samtliga tre huvuddelar, bland dem som uppgav att de arbetade enligt AAS, i de olika strukturkategorierna.

Strukturkategorier	Procent	Antal kommuner	Totalt antal kommuner
Storstäder	67 %	2	3
Större städer	18 %	5	27
Förortskommuner	7 %	2	30
Pendlingskommuner	6 %	2	33
Varuproducerande kommuner	12 %	4	32
”Övriga” kommuner: >25 000 inv.	19 %	6	31
”Övriga” kommuner: 12 500 - 25 000 inv.	10 %	3	30
”Övriga” kommuner: <12 500 inv.	4 %	1	26
Glesbygdskommuner	0 %	0	23
Totalt	11 %	25	235

Två av de tre storstadskommunerna uppfyllde kraven för samtliga tre huvuddelar. Av de övriga kategorierna var det störst andel kommuner som uppfyllde kraven bland ”övriga” kommuner med fler än 25 000 invånare (19 %) och större städer (18 %). Minst andel kommuner som uppfyllde kraven fanns bland övriga kommuner med färre än 12 500 invånare (4 %) och bland glesbygdskommuner. Bland glesbygdskommunerna var det ingen kommun som uppfyllde dessa krav.

Jämförelse med de kommuner som uppgav att de inte arbetade enligt någon metod

Det var stor skillnad mellan de kommuner som uppgav att de arbetade enligt AAS och dem som uppgav att de inte arbetade enligt någon sådan metod. Bland de kommuner som uppgav att de arbetade enligt AAS var det, som nämndes ovan, 25 kommuner som uppfyllde kraven för metodens samtliga tre huvuddelar. Bland dem som uppgav att de inte arbetade enligt någon sådan metod fanns det ingen kommun som uppfyllde samtliga dessa krav. Det var däremot en kommun som uppfyllde kraven för två av de tre huvuddelarna, se bilaga 1 tabell 39.

Del 2: Metodens fyra övriga delar: Kartläggning, uppföljning, informations-spridning samt arbetet med en alkoholpolicy på restauranger

Kartläggning av utgångsläget

Antal kommuner som genomfört olika studier

Att kartlägga alkoholsituationen på det här området är enligt metoden en viktig förutsättning för att kunna planera och följa upp utvecklingsarbetet (FHI, 2006). Det är framförallt fyra typer av studier som används i detta syfte. Ungdomsstudier och berusningsstudier går ut på att studera i vilken utsträckning restauranger serverar alkohol till ungdomar utan att begära legitimation och till kraftigt berusade gäster. Att studera våldsstatistik är av stor vikt eftersom målet med metoden är att minska våldsbrottsligheten. Krögarintervjuer ger en möjlighet att framförallt i inledningsskedet få en uppfattning om deras bild av situationen. I tabell 19 redovisas hur många av de 235 kommunerna som genomfört en eller flera av de olika studierna sedan arbetet enligt metoden påbörjades.

Tabell 19. Kommuner som genomfört en eller flera studier sedan arbetet enligt metoden påbörjades.

Studie	Procent	Antal kommuner
Ungdomsstudie	52 %	123
Berusningsstudie	72 %	169
Sammanställning av våldsstatistik	46 %	107
Krögarintervjuer	49 %	116
Totalt antal kommuner		235

Det visade sig att flest kommuner hade genomfört berusningsstudier (72 %) följt av ungdomsstudier (52 %) och krögarintervjuer (49 %). Det som minst antal kommuner genomfört var sammanställning av våldsstatistik, vilket 46 procent hade gjort.

Metodefterlevnad

För att uppfylla kraven i kravspecifikationen ska man ha genomfört minst två av dessa fyra studier sedan arbetet enligt metoden påbörjades.

Kravspecifikation för metodens kartläggningsdel:

Att en kommun har genomfört minst två av följande typer av studier sedan arbetet enligt metoden påbörjades.

- Ungdomsstudie
- Berusningsstudie
- Sammanställning av våldsstatistik
- Krögarintervjuer

Det visade sig att andelen kommuner som uppfyllde kravet för kartläggningsdelen var 71 procent, se tabell 20.

Tabell 20. Kommuner som uppfyllde kravet för metodens kartläggningsdel, bland dem som uppgav att de arbetade enligt AAS.

Kartläggning	Procent	Antal kommuner
Kravuppfyllnad	71 %	167
Totalt antal kommuner		235

Jämförelse mellan kommunerna i de nio olika strukturkategorierna

I bilaga 3, tabell 52, redovisas andelen kommuner som uppfyllde kravet för kartläggningsdelen i de olika strukturkategorierna. De största andelarna som uppfyllde kravet fanns bland storstadskommunerna (100 %) och de större städerna (93 %). Den minsta andelen fanns bland glesbygdskommunerna (52 %).

Jämförelse med de kommuner som uppgav att de inte arbetade enligt någon metod

Bland de kommuner som uppgav att de arbetade enligt AAS var det således 71 procent som uppfyllde kravet för kartläggningsdelen. Bland dem som uppgav att de inte arbetade enligt någon sådan metod var motsvarande andel 16 procent, se bilaga 1, tabell 41. Skillnaden är signifikant.⁸

⁸ Pearson Chi-Square=43,05 (p=0,0001)

Uppföljning

Antal kommuner som genomfört olika typer av uppföljning

För att kunna studera effekterna av arbetet enligt metoden är det av vikt att det kontinuerligt följs upp (FHI, 2006). En uppföljning innebär i den här kartläggningen att man genomfört någon av studierna vid två eller flera tidpunkter sedan arbetet enligt metoden påbörjades. Om man till exempel genomför ungdomsstudier vid två olika tidpunkter kan man studera om antalet ungdomar som får beställa alkohol utan att visa legitimation ökat eller minskat. Dessa förändringar kan därefter kopplas till genomförda insatser.

Intervjuer av restaurangägare har primärt varit en del av det inledande arbetet enligt metoden AAS och har därför i den här kartläggningen utgått som eventuell del av en uppföljning av arbetet. I tabell 21 redovisas hur många av kommunerna som genomfört en eller flera av de olika studierna vid två eller flera tidpunkter sedan arbetet enligt metoden påbörjades.

Tabell 21. Kommuner som genomfört en eller flera av de olika studierna vid två eller flera tidpunkter sedan arbetet enligt metoden påbörjades.

Studie	Procent	Antal kommuner
Ungdomsstudier	19 %	44
Berusningsstudier	23 %	55
Sammanställningar av våldsstatistik	15 %	36
Totalt antal kommuner		235

Det var framförallt berusningsstudier som genomförts vid två eller flera tillfällen. Det var 23 procent av kommunerna som gjort detta. Minst andel kommuner hade genomfört uppföljning genom att sammanställa våldsstatistik. Det hade 15 procent gjort.

Metodefterlevnad

För att uppfylla kraven i kravspecifikationen ska man alltså ha genomfört minst en av de tre typerna av studier vid två eller flera tidpunkter sedan arbetet enligt metoden påbörjades.

Kravspecifikation för metodens uppföljningsdel:

Krav: Att en kommun har genomfört minst en studie vid två eller flera tidpunkter sedan arbetet enligt metoden påbörjades. De aktuella studierna är:

Ungdomsstudier
Berusningsstudier
Sammanställning av våldsstatistik

Det visade sig att andelen kommuner som uppfyllde kravet för uppföljningsdelen var 34 procent, se tabell 22.

Tabell 22. Kommuner som uppfyllde kravet för metodens uppföljningsdel bland dem som uppgav att de arbetade enligt AAS.

Uppföljning	Procent	Antal kommuner
Kravuppfyllnad	34 %	81
Totalt antal kommuner		235

Jämförelse mellan kommunerna i de nio olika strukturkategorierna

I bilaga 3, tabell 53, redovisas andelen kommuner som uppfyllde kravet för uppföljningsdelen i de olika strukturkategorierna. De största andelarna som uppfyllde kravet fanns bland storstadskommunerna (100 %) och bland de större städerna (63 %). De minsta andelarna fanns bland glesbygdskommunerna (22 %) och de varuproducerande kommunerna (19 %).

Jämförelse med de kommuner som uppgav att de inte arbetade enligt någon metod

Bland de kommuner som uppgav att de arbetade enligt AAS var det således 34 procent som uppfyllde kravet för uppföljningsdelen. Däremot var det 16 procent som gjorde det bland dem som uppgav att de inte arbetade enligt någon metod av den typen, se bilaga 1, tabell 43. Skillnaden är signifikant.⁹

⁹ Pearson Chi-Square=5,26 (p=0,022)

Spridning av information till beslutsfattare och via media till allmänheten

Antal kommuner som spridit information

Enligt metoden är en viktig del av utvecklingsarbetet att kontinuerligt informera beslutsfattare och allmänhet om hur arbetet fortskrider och vilka resultat man har uppnått (FHI, 2006). I bilaga 3, tabell 51, redovisas hur många som gjort det under åren 2005-2007. Under 2007 hade man i 82 procent av kommunerna informerat beslutsfattare och i 65 procent hade man informerat allmänheten via media. Detta är en kraftig ökning jämfört med 2005.

Metodefterlevnad

De krav som ställs i kravspecifikationen är att man under 2006 eller 2007 ska ha informerat beslutsfattare och via media även allmänheten om det arbete som bedrivits enligt metoden.

Kravspecifikation för metodens informationsdel:

Krav 1: Att man under 2006 eller 2007 spridit information till beslutsfattare om det arbete som bedrivits enligt metoden.

Krav 2: Att man under 2006 eller 2007 via media spridit information till allmänheten om det arbete som bedrivits enligt metoden.

Huvudkrav: Att både krav 1 och krav 2 är uppfyllda.

Andelen kommuner som uppfyllde kraven för informationsdelen var 74 procent, se tabell 23.

Tabell 23. Kommuner som uppfyllde kravet för metodens informationsdel bland dem som uppgav att de arbetade enligt AAS.

Information	Procent	Antal kommuner
Krav 1	91 %	214
Krav 2	77 %	182
Huvudkrav	74 %	174
Totalt antal kommuner		235

Jämförelse mellan kommunerna i de nio olika strukturkategorierna

I bilaga 3, tabell 54, redovisas andelen kommuner som uppfyllde kraven för informationsdelen i de olika strukturkategorierna. Alla de tre storstadskommunerna uppfyllde dessa krav. I de andra strukturkategorierna var andelarna störst bland ”övriga” kommuner med fler än 25 000 invånare (84 %). De minsta andelarna fanns bland de varuproducerande kommunerna (66 %) och ”övriga” kommuner med färre än 12 500 invånare (65 %).

Jämförelse med de kommuner som uppgav att de inte arbetade enligt någon metod

Den fråga som ställdes till de kommuner som uppgav att de inte arbetade enligt någon metod var annorlunda formulerad. Istället för att fråga om ”ifall information om arbetet enligt metoden har spridits till beslutsfattare och/eller allmänheten” frågades det efter om ”ifall information om genomförda tillsynsinsatser eller utbildning av restauranganställda eller liknande har spridits till beslutsfattare och/eller allmänheten”. Frågorna är således inte helt jämförbara.

Bland dem som uppgav att de arbetade enligt AAS var det, som nämnts ovan, 74 procent som uppfyllde kravet för informationsdelen. Bland dem som uppgav att de inte arbetade enligt någon sådan metod var motsvarande andel 26 procent, se bilaga 1, tabell 45. Denna skillnad är signifikant.¹⁰

¹⁰ Pearson Chi-Square= 33,91 (p=0,0001)

Arbetet med en alkoholpolicy på restauranger

Metodefterlevnad

För att restaurangpersonalen ska kunna arbeta för en ansvarsfull alkoholservering ska, enligt metoden, restaurangägaren tillsammans med sin personal utarbeta skriftliga regler för hanteringen av alkohol på restaurangen. Dessa regler ska gälla såväl för personalens eget förhållningssätt till alkohol som för servering av alkohol till gästerna (FHI, 2006).

Det krav som en kommun ska ha uppfyllt är i den här kravspecifikationen relativt lågt ställt. Det räcker med att kommunen har fört diskussioner med restauranger i kommunen om att påbörja arbetet med en alkoholpolicy.

Kravspecifikation för arbetet med en alkoholpolicy på restauranger:

Krav: Att man fört diskussioner med restaurangägare i kommunen om att påbörja arbetet med en alkoholpolicy vid något av följande tillfällen:

- I samband med träffar med restaurangägare
- Vid träffar med samverkansgruppen/referensgruppen
- I samband med annan utbildning än Ansvarsfull alkoholservering
- Övrigt (framförallt vid tillsynsbesök)

Andelen kommuner som uppfyllde kravet för arbetet med en alkoholpolicy på restauranger var 46 procent, se tabell 24.

Tabell 24. Kommuner som uppfyllde kravet för arbetet med en alkoholpolicy på restauranger bland dem som uppgav att de arbetade enligt AAS.

Alkoholpolicy	Procent	Antal kommuner
Kravuppfyllelse	46 %	108
Totalt antal kommuner		235

Jämförelse mellan kommunerna i de nio olika strukturkategorierna

I bilaga 3, tabell 55, redovisas andelen kommuner som uppfyllde kravet i de olika strukturkategorierna. Alla storstadskommuner uppfyllde detta krav. Bland de övriga kategorierna var andelen störst bland större städer (82 %). Den minsta andelen fanns bland de varuproducerande kommunerna (19 %).

Jämförelse med de kommuner som uppgav att de inte arbetade enligt någon metod

Av de kommuner som uppgav att de arbetade enligt AAS var det således 46 procent som uppfyllde kravet för arbetet med en alkoholpolicy på restauranger. Bland dem som uppgav att de inte arbetade enligt någon metod av den typen var andelen 26 procent, se bilaga 1, tabell 46. Denna skillnad är signifikant.¹¹

¹¹ Pearson Chi-Square=5,14 (p=0,023)

Sammanfattning av del 2: Metodens fyra övriga delar

I tabell 25 sammanfattas kommunernas metodefterlevnad för de fyra övriga delarna av metoden: kartläggning, uppföljning, informationsspridning och arbetet med en alkoholpolicy på restauranger.

Tabell 25. Sammanfattning av kommunernas metodefterlevnad för de fyra övriga delarna av metoden, bland dem som uppgav att de arbetade enligt AAS.

Del 2: Sammanfattning	Procent	Antal kommuner
Kartläggning	71 %	167
Uppföljning	34 %	81
Information	74 %	174
Alkoholpolicy	46 %	108
Totalt antal kommuner		235

Av metodens fyra övriga delar var informationsdelen den del som flest kommuner uppfyllde kraven för (74 %), följd av kartläggningsdelen (71 %). Den del som minst antal kommuner uppfyllde kraven för var uppföljningsdelen (34 %). Kravet för den del som rör arbetet med en alkoholpolicy på restauranger uppfylldes av 46 % av kommunerna.

Jämförelse mellan kommunerna i de nio olika strukturkategorierna

Rangordning av de nio strukturkategorierna

För att studera skillnader mellan strukturkategorierna har de i tabell 26 rangordnats utifrån hur stor andel kommuner i respektive kategori som uppfyllde kraven för metodens fyra övriga delar. Antalet strukturkategorier är nio. Den strukturkategori som hade den största andelen kommuner som uppfyllde kravet för kartläggningsdelen har därför fått 9 poäng och de övriga kategorierna har fått poäng i en fallande skala. Den kategori som hade den minsta andelen kommuner som uppfyllde kravet fick 1 poäng. Detta upprepades för de övriga tre delarna uppföljning, informationsspridning och arbetet med en alkoholpolicy på restauranger. Summan av dessa poäng och rangordningen av strukturkategorierna redovisas i tabellen.

Tabell 26. Rangordning av strukturkategorierna med avseende på i vilken utsträckning kommunerna uppfyllde de krav som ställts i kravspecifikationerna för de fyra övriga delarna av AAS.

Rangordning	Strukturkategori	Poäng
1	Storstäder	36
2	Större städer	30
3	Övriga kommuner: >25 000 inv.	28
4	Övriga kommuner: 12 500 - 25 000 inv.	23
5	Pendlingskommuner	15
6	Övriga kommuner: <12 500 inv.	15
7	Förortskommuner	14
8	Glesbygdskommuner	13
9	Varuproducerande kommuner	6

Den kategori som hade den största andelen kommuner som uppfyllde kraven för de fyra övriga delarna var storstäderna. Den kategorin får följaktligen plats nummer 1 i rangordningen med 36 poäng. Kategorin större städer placerades på plats nummer 2, följd av ”övriga” kommuner med fler än 25 500 invånare. På plats nummer 8 placerades glesbygdskommunerna och på sista plats återfinns de varuproducerande kommunerna.

Det är således tydligt att större kommuner i större utsträckning har klarat de krav som ställts i kravspecifikationerna även när det gäller metodens övriga delar. Till skillnad från när det gäller de tre huvuddelarna av metoden är det inte bara glesbygdskommuner som i mindre utsträckning uppfyller de olika kraven utan även varuproducerande kommuner.

Andelen kommuner som uppfyllde kraven för mellan noll och fyra av metodens övriga delar

I tabell 27 redovisas hur många kommuner som uppfyllde kraven för en, två, tre eller fyra av de fyra övriga delarna av metoden samt hur många som inte uppfyllde kraven för någon av dessa metoddelar.

Tabell 27. Kommuner som uppfyllde kraven för mellan noll och fyra av de övriga delarna av metoden, bland dem som uppgav att de arbetade enligt AAS.

Antal delar av metoden	Procent	Antal kommuner
4	17 %	39
3	31 %	73
2	27 %	63
1	12 %	29
0	13 %	31
	100 %	235

Det var 39 kommuner som uppfyllde kraven för samtliga fyra av de övriga delarna av metoden, vilket motsvarar 17 procent av de 235 kommunerna. Det visade sig även att 31 procent av kommunerna uppfyllde kraven för tre av dessa delar, 27 procent uppfyllde kraven för två delar och 12 procent uppfyllde kraven för en av dessa delar. Tretton procent av kommunerna uppfyllde inte kraven för någon av de övriga delarna av metoden.

Andelen kommuner som klarade alla krav för de fyra övriga delarna av metoden

I bilaga 3, tabell 56, redovisas andelen kommuner som uppfyllde kraven för samtliga fyra övriga delar av metoden i de olika strukturkategorierna. Det var en relativt stor variation mellan de olika kategorierna. De största andelarna kommuner som uppfyllde samtliga krav fanns bland storstadskommunerna (100 %) och bland de större städerna (48 %). Den minsta andelen fanns bland de varuproducerande kommunerna (3 %).

Jämförelser med de kommuner som uppgav att de inte arbetade enligt någon metod

Det var stor skillnad mellan de kommuner som uppgav att de arbetade enligt AAS och dem som uppgav att de inte arbetade enligt någon sådan metod. Bland dem som uppgav att de arbetade enligt AAS varierade alltså andelarna kommuner som uppfyllde kraven för de fyra övriga delarna av metoden mellan 74 och 34 procent. Bland dem som uppgav att de *inte* arbetade enligt någon sådan metod var motsvarande andelar mellan 26 och 16 procent, vilket är signifikant lägre, se bilaga 1, tabell 47.

Bland dem som uppgav att de inte arbetade enligt någon sådan metod fanns det ingen kommun som uppfyllde kraven för samtliga fyra övriga delar av metoden. En kommun klarade dock kraven för tre av de fyra delarna, se bilaga 1, tabell 48.

Del 3: Faktorer som underlättar arbetet enligt metoden: En projektledare för det konkreta arbetet samt integrering av metoden

Det konkreta arbetet enligt metoden ska ledas av en projektledare

Metodefterlevnad

Uppgifterna för en projektledare är enligt metoden bland annat att driva projektet framåt, att vara spindeln i nätet och att ansvara för att arbetet enligt metoden genomförs och utvecklas (FHI, 2006). I den här kravspecifikationen krävs det att det ska finnas en projektledare för det konkreta arbetet enligt metoden i kommunen, i en länsdel där kommunen ingår eller i länet.¹² (Frågor om detta ställdes inte till de kommuner som uppgav att de inte arbetade enligt någon metod.)

Kravspecifikation:

Krav: Att det konkreta arbetet enligt metoden leds av en projektledare.

Alternativ 1: Att det finns en projektledare i kommunen.

Alternativ 2: Att det finns en projektledare i en länsdel där kommunen ingår eller i länet (Blekinge, Kronoberg).

Huvudkrav: Att något av alternativen 1 eller 2 är uppfyllt.

Andelen kommuner som uppfyllde kraven för något av alternativen var 91 procent, se tabell 28.

Tabell 28. Kommuner som uppfyllde kravet att det konkreta arbetet enligt metoden leds av en projektledare.

Projektledare	Procent	Antal kommuner
Alternativ 1	72 %	169
Alternativ 2	59 %	138
Något av alternativen	91 %	214
Totalt antal kommuner		235

Jämförelse mellan kommunerna i de nio olika strukturkategorierna

I bilaga 3, tabell 57, redovisas andelen kommuner i de olika strukturkategorierna som uppfyllde kravet för att det konkreta arbetet enligt metoden leds av en projektledare. I fyra av kategorierna var andelarna kommuner som uppfyllde detta krav större än 95 procent. De minsta andelarna fanns bland förortskommunerna (83 %) och de varuproducerande kommunerna (81 %).

¹²I Blekinge och Kronoberg driver projektledarna på länsnivå det konkreta arbetet enligt metoden i kommunerna.

Integrering av metoden

Det alkoholförebyggande arbetet ska enligt metoden bedrivas långsiktigt för att få effekt. Målet är därför att integrera och permanenta arbetet enligt metoden i kommunernas och övriga medverkande aktörers reguljära verksamhet (FHI, 2006). I kravspecifikationen har fokus lagts på integrering av metoden i kommunens ordinarie verksamhet. (Frågor om detta ställdes inte till de kommuner som uppgav att de inte arbetade enligt någon metod.)

Kravspecifikation:

Krav: Att alla eller nästan alla delar av arbetet enligt metoden är integrerade i kommunens ordinarie verksamhet.

Det visade sig att andelen kommuner som uppfyllde kravet för metodens integrering var 41 procent, se tabell 29.

Tabell 29. Kommuner som uppfyllde kravet för metodens integrering i kommunens ordinarie verksamhet.

Integrering	Procent	Antal kommuner
Kravuppfyllelse	41 %	96
Totalt antal kommuner		235

Jämförelse mellan kommunerna i de nio olika strukturkategorierna

I bilaga 3, tabell 58, redovisas andelen kommuner som uppfyllde kravet för metodens integrering i kommunens ordinarie verksamhet i de olika strukturkategorierna. Andelarna kommuner som uppfyllde detta krav var störst bland storstadskommunerna (100 %) och de större städerna (70 %). Den minsta andelen fanns bland ”övriga” kommuner med färre än 25 000 invånare (12 %).

Metodindex

Inledning

För att få en sammanfattande bild av i vilken utsträckning kommunerna verkligen arbetade enligt Ansvarsfull alkoholserving eller en liknande metod har ett metodindex skapats. Detta index baseras på i vilken utsträckning kommunerna uppfyllde de krav som ställdes i de olika metoddelarnas kravspecifikationer. Indexet består av två komponenter. Den första komponenten är baserad på metodens tre huvuddelar och den andra är baserad på de fyra övriga delarna.

De delar av metoden som syftar till att underlätta för arbetet, dvs kravet på att det konkreta arbetet ska ledas av en projektledare samt att metoden ska vara integrerad i den ordinarie verksamheten, ingår inte i detta metodindex.

Den första komponenten i metodindexet

I metodindexets första komponent får kommunerna helt enkelt en poäng för var och en av metodens tre huvuddelar, utbildning, samverkan och tillsyn, som de uppfyllt kraven för. Man kan således få mellan noll och tre poäng. Detta redovisas i tabell 30.

Tabell 30. Kommuner som uppfyllde kraven för mellan noll och tre av metodens huvuddelar, bland dem som uppgav att de arbetade enligt AAS.

Antal huvuddelar av metoden	Procent kommuner	Beteckning i indexet
3	11 %	3
2	35 %	2
1	35 %	1
0	19 %	0
	100 %	

Det var, som nämnts tidigare, 11 procent av kommunerna som uppfyllde kraven för metodens tre huvuddelar. Däremot var det 19 procent av kommunerna som inte uppfyllde kraven för någon av dem. Trettiofem procent av kommunerna uppfyllde kraven för en respektive två av dessa metoddelar.

Den andra komponenten i metodindexet

Indexets andra komponent baseras på i vilken utsträckning kommunerna uppfyller kraven för metodens fyra övriga delar. Dessa delar väger inte lika tungt som de tre huvuddelarna gör i indexet. Om en kommun uppfyller kraven för tre eller fyra av metodens övriga delar får den ett plustecken. Om en kommun uppfyller kraven för noll, en eller två av dessa delar så får den ett minustecken, se tabell 31. Dessa plus- och minustecken anges efter poängsiffran, till exempel 3 + eller 2 -.

I tabellen redovisas de andelar av kommunerna som uppfyllde kraven för mellan noll och fyra av metodens övriga delar samt motsvarande beteckning i indexet.

Tabell 31. Kommuner som uppfyllde kraven för mellan noll och fyra av metodens övriga delar, bland dem som uppgav att de arbetade enligt AAS.

Antal övriga delar av metoden	Procent kommuner	Beteckning i indexet
4	17 %	+
3	31 %	+
2	27 %	-
1	12 %	-
0	13 %	-
	100 %	

Det var 48 procent av kommunerna som uppfyllde kraven för tre eller fyra av metodens övriga delar. Dessa kommuner får således ett plustecken i indexet. Femtio två procent uppfyllde ett eller två av kraven, eller inget alls. De får följaktligen ett minustecken i indexet.

Hela metodindexet

I tabell 32 redovisas resultatet av denna indexkonstruktion både för de kommuner som uppgav att de arbetade enligt AAS och för dem som uppgav att de *inte* arbetade enligt någon sådan metod. Indexet består av åtta nivåer från 0 - till 3 +.

Bland dem som uppgav att de arbetade enligt AAS var det 18 kommuner som fick indexpoängen 3 + vilket innebär att de uppfyllde de krav som ställdes för såväl metodens tre huvuddelar som tre eller fyra av de övriga delarna. Det motsvarar 8 procent av de kommuner som uppgav att de arbetade enligt AAS. Tre procent av kommunerna fick poängen 3 -.

Tabell 32. Metodindex som mäter i vilken utsträckning kommunerna uppfyllde de krav som ställdes i de olika metoddelarnas kravspecifikationer.

Indexpoäng	Kommuner som uppgav att de arbetade enligt AAS		Kommuner som uppgav att de <i>inte</i> arbetade enligt någon sådan metod	
	Procent kommuner	Antal kommuner	Procent kommuner	Antal kommuner
3 +	8 %	18	0 %	0
3 -	3 %	7	0 %	0
2 +	20 %	47	0 %	0
2 -	15 %	35	3 %	1
1 +	16 %	37	0 %	0
1 -	20 %	47	29 %	11
0 +	4 %	10	3 %	1
0 -	14 %	34	66 %	25
	100 %	235	100 %	38

Det var 71 procent av kommunerna som fick 1 eller 2 poäng i indexet. Dessutom var det 18 procent som inte uppfyllde några av kraven för metodens tre huvuddelar och fick 0 poäng. Fyra procent fick poängen 0 + och 14 procent fick poängen 0 -. Av de kommuner som uppgav att de arbetade enligt AAS var det alltså 14 procent som inte klarade kraven för någon av metodens huvuddelar samt inget eller maximalt två av kraven för de övriga delarna.

Bland dem som uppgav att de inte arbetade enligt någon sådan metod var det, som nämnts tidigare, ingen kommun som klarade samtliga krav för de tre huvuddelarna, men en kommun klarade två av dessa krav. Det var 29 procent som fick indexpoängen 1 - och 66 procent som fick poängen 0 -, vilket innebar att de inte klarade kraven för någon av metodens huvuddelar samt inget eller maximalt två av kraven för de övriga delarna.

I tabell 33 redovisas indexpoängen för samtliga 290 kommuner i landet. De som uppgav att de arbetade enligt AAS och de som uppgav att de *inte* arbetade enligt någon sådan metod har alltså slagits ihop. Längst ner i tabellen har även undersökningens bortfall inkluderats.

Tabell 33. Metodindex som mäter i vilken utsträckning kommunerna uppfyllde de krav som ställdes i de olika metoddelarnas kravspecifikationer i landets alla 290 kommuner.

Alla landets 290 kommuner		
Indexpoäng	Procent kommuner	Antal kommuner
3 +	6 %	18
3 -	2 %	7
2 +	16 %	47
2 -	12 %	36
1 +	13 %	37
1 -	20 %	58
0 +	4 %	11
0 -	20 %	59
Bortfall	6 %	17
	100 %	290

Av samtliga kommuner i landet var det alltså 8 procent som uppfyllde de krav som ställdes för metodens tre huvuddelar. Det var 6 procent som uppfyllde dessa krav och samtidigt kraven för tre eller fyra av de övriga delarna. Dessa kommuner fick indexpoängen 3 +. Två procent uppfyllde kraven för alla huvuddelarna samt för två eller färre av de övriga delarna. De fick poängen 3 -.

Totalt sett var det 28 procent av kommunerna som hade indexpoängen 2, och 33 procent hade 1 poäng. Tjugofyra procent hade 0 indexpoäng.

SAMMANFATTANDE DISKUSSION

Syftet med den här studien är att beskriva i vilken utsträckning landets kommuner verkligen arbetar enligt Ansvarsfull alkoholservice eller en liknande metod och vilka delar av metoden de i sådana fall arbetar med. Det har dock inte funnits någon utarbetad manual för hur arbetet ska bedrivas. För att kunna avgöra om en kommun arbetar enligt metodens olika delar eller inte har det i den här studien utarbetats en kravspecifikation för varje del. Dessa kravspecifikationer bygger på den enkätundersökning som genomfördes vid årsskiftet 2007/2008. Dessa frågor baseras i sin tur på den litteratur som finns om huvuddragen i metoden.

Dessa kravspecifikationer mäter följaktligen framförallt kvantitativa aspekter av metodefterlevnaden. De mäter om en viss företeelse har förekommit eller inte, till exempel om restaurangbranschen eller polisen har varit representerad i samverkansgrupperna. De mäter följaktligen framförallt de mer grundläggande komponenterna i de olika metoddelarna och inte i någon större utsträckning mer kvalitativa aspekter. Exempel på det senare är kontinuiteten i samverkansgrupperna eller i vilken utsträckning personerna i dessa grupper har beslutsmandat eller inte. Andra aspekter som dessa specifikationer inte mäter är kvalitén på utbildningen i Ansvarsfull alkoholservice eller på den tillsyn av restauranger som bedrivs. De kravspecifikationer som presenteras i den här studien får dock betraktas som preliminära. Vissa ändringar kan komma att genomföras framöver.

En kommun kan bedriva ett arbete som uppfyller kraven i kravspecifikationerna utan att uttryckligen arbeta enligt någon metod. Ett exempel på det är den tillsyn av restauranger som ska bedrivas i kommunerna. Den kan vara utformad på ett sådant sätt att den uppfyller de krav som ställs oavsett om man arbetar enligt AAS eller inte. Det är därför av intresse att studera om det finns några skillnader mellan de kommuner som uppgav att de arbetade enligt AAS och dem som uppgav att de inte arbetade enligt någon sådan metod.

De kommuner som uppgav att de arbetade enligt metoden AAS uppfyllde kraven i kravspecifikationerna i större utsträckning än de kommuner som uppgav att de inte arbetade enligt någon sådan metod. Detta gällde samtliga metoddelar.

Det fanns dock en relativt stor grupp kommuner även bland dem som uppgav att de arbetade enligt AAS som inte uppfyllde några av kraven för metodens tre huvuddelar samt endast något eller några av kraven för metodens övriga fyra delar. Detta var speciellt tydligt bland mindre kommuner och kommuner i glesbygden. Storstäder och större kommuner uppfyllde i större utsträckning de krav som ställdes.

I den här studien har framförallt den aktuella situationen i kommunerna studerats och inte utvecklingen över tid. När det gäller tillsynen presenterades dock även uppgifter om utvecklingen över tid. Det visade sig att den tillsyn som kommunen genomförde, antingen på egen hand eller tillsammans med polisen, förekom i större utsträckning och hade ökat mer, bland de kommuner som uppgav att de arbetade enligt AAS jämfört med dem som uppgav att de inte arbetade enligt någon metod. Den tillsyn som polisen bedrev utan kommunens medverkan förekom dock inte i större utsträckning och hade inte ökat mer bland dem som uppgav att de arbetade enligt AAS.

REFERENSLISTA

Alkohollagen (1994:1738)

Boman U., Hradilova Selin K., Ramstedt M. & Svensson J. (2007) *Alkoholkonsumtionen i Sverige fram till år 2006*. SoRAD Rapport nummer 48. Centrum för socialvetenskaplig alkohol- och drogforskning.

FHI (2006) *Ansvarsfull alkoholserving -en metod som förebygger alkoholrelaterade skador i restaurangmiljö*. Skrift nummer 5 i Statens folkhälsoinstituts metodskrifter för lokalt arbete mot alkohol och narkotika. Statens folkhälsoinstitut.

FHI (2007) *Uppföljning av den nationella handlingsplanen för att förebygga alkoholskador 2001–2005*. Statens Folkhälsoinstitut.

FHI (2003) *Handbok Alkohollagen*. Statens folkhälsoinstitut.

Holder H. & Wagenaar A.C. (1994) Mandated server training and reduced alcohol-involved traffic crashes: a time series analysis of the Oregon experience, *Accident Analysis and Prevention*, 26, pp. 89-97.

Kühlhorn E., Ramstedt M., Hibell B., Larsson S. & Zetterberg H.L. (2000) *Alkoholkonsumtionen i Sverige under 1990-talet*. Socialdepartementet, Stockholm.

Lenke L. (1990) *Alcohol and criminal violence: Time series analysis in a comparative perspective*, Stockholm: Almqvist & Wiksell.

Mosher J.M., Toomey T.L., Good C., Harwood E. & Wagenaar A.C. (2002) State laws mandating or promoting training programs for alcohol servers and establishment managers: an assessment of statutory and administrative procedures. *Journal of Public Health Policy*, 23, pp. 90-113.

Månsdotter A., Rydberg M., Wallin E., Lindholm L. & Andréasson S. (2007) *Ansvarsfull alkoholserving i krogmiljö. Kostnader, besparingar och hälsovinster*. Statens folkhälsoinstitut R 2007:9, Stockholm: Statens Folkhälsoinstitut.

Norström T. (1998) Effects on criminal violence of different beverage types and private and public drinking. *Addiction*, 93(5), pp. 689-699.

Norström T. (2000) Outlet density and criminal violence in Norway, 1960-1995. *Journal of studies on Alcohol*, 61, pp. 907-911.

Regeringens proposition 2005/06:30 *Nationella alkohol- och narkotikahandlingsplaner*. Stockholm. Socialdepartementet.

Room R. & Rossow I. (2001) The share of violence attributable to drinking. *Journal of Substance Use*, 6, pp. 218-228.

Saltz R & Stanghetta P (1997). A community-wide Responsible Beverage Service program in three communities: early findings. *Addiction*, 92, Supplement 2, pp. S237-S249.

Shkolnikov V.M. & Nemtsov A. (1997) *The anti-alcohol campaign and variations in Russian mortality*. In: Bobadilla J.L., Costello C.A., & Mitchell F. (eds.) *Premature Death in the New Independent States*. National Academy Press: Washington DC, pp. 239-261.

SKL (2005) Sveriges Kommuner och Landsting <http://www.skl.se/artikel.asp?A=11248&C=445>

SoRAD (2008) *Den totala alkoholkonsumtionen i Sverige under 2008 - En preliminär skattning av registrerad och oregistrerad alkohol*.
<http://www.sorad.su.se/content/1/c6/05/70/64/Helarssiffrorna2008feb02b.doc>

Wallin E., Norström T. & Andréasson S. (2003) Alcohol prevention targeting licensed premises: a study of effects on violence. *Journal of Studies on Alcohol*, 64, pp. 270-277.

BILAGA 1

BILAGA 1

Resultat för de kommuner som uppgav att de inte arbetade enligt någon metod

Del 1: Metodens tre huvuddelar

Utbildning av restauranganställda

Tabell 34. I vilken utsträckning det bedrevs någon utbildning av restauranganställda under åren 2005-2007 för att bland annat förbättra serveringsrutinerna i syfte att minska servering till underåriga och berusade gäster i kommunen.

Utbildningens längd:	Antal kommuner	Procent
Tredagars	1	3 %
Tvådagars	11	29 %
Endagars	3	8 %
Kortare än en dag	4	10 %
Ingen utbildning genomfördes	19	50 %
Summa	38	100 %

Tabell 35. Kommuner som uppfyllde kraven för metodens utbildningsdel bland dem som uppgav att de inte arbetade enligt någon metod.

Utbildning	Procent	Antal kommuner
Krav 1	32 %	12
Krav 2	21 %	8
Krav 3	26 %	10
Krav 4	11 %	4
Huvudkrav	8 %	3
Totalt antal kommuner		38

Samverkan

Tabell 36. Kommuner som uppfyllde kraven för metodens samverkansdel bland dem som uppgav att de inte arbetade enligt någon metod.

Samverkan	Procent	Antal kommuner
Krav 1	26 %	10
Krav 2	26 %	10
Krav 3	11 %	4
Krav 4	3 %	1
Krav 5	21 %	8
Huvudkrav	3 %	1
Totalt antal kommuner		38

Tillsyn

Tabell 37. Kommuner som uppfyllde kraven för metodens tillsynsdel bland dem som uppgav att de inte arbetade enligt någon metod

Tillsyn	Procent	Antal kommuner
Alternativ 1	10 %	4
Alternativ 2	8 %	3
Alternativ 3	10 %	4
Alternativ 4	8 %	3
Huvudkrav	24 %	9
Totalt antal kommuner		38

Sammanfattning av del 1: Metodens tre huvuddelar

Tabell 38. En sammanfattning av metodefterlevnaden för metodens tre huvuddelar, bland dem som uppgav att de inte arbetade enligt någon metod.

Del 1: Sammanfattning	Procent	Antal kommuner
Utbildning	8 %	3
Samverkan	3 %	1
Tillsyn	24 %	9
Totalt antal kommuner		38

Tabell 39. Kommuner som uppfyllde kraven för noll till tre av metodens huvuddelar, bland dem som uppgav att de inte arbetade enligt någon metod.

Antal delar av metoden	Procent	Antal kommuner
3	0 %	0
2	3 %	1
1	29 %	11
0	68 %	26
	100 %	38

Del 2. Metodens fyra övriga delar

Kartläggning av utgångsläget

Tabell 40. Kommuner som genomfört en eller flera studier under perioden 2005-2007, bland dem som uppgav att de inte arbetade enligt någon metod.

Studie	Procent	Antal kommuner
Ungdomsstudie	16 %	6
Berusningsstudie	16 %	6
Sammanställning av våldsstatistik	24 %	9
Krögarintervjuer	11 %	4
Totalt antal kommuner		38

Tabell 41. Kommuner som uppfyllde kraven för metodens kartläggningsdel bland dem som uppgav att de inte arbetade enligt någon metod.

Kartläggning	Procent	Antal kommuner
Kravuppfyllnad	16 %	6
Totalt antal kommuner		38

Uppföljning

Tabell 42. Kommuner som genomfört en eller flera av de olika studierna *minst två gånger* under perioden 2005-2007, bland dem som uppgav att de inte arbetade enligt någon metod.

Uppföljning	Procent	Antal kommuner
Ungdomsstudier	0 %	0
Berusningsstudie	0 %	0
Sammanställning av våldsstatistik	16 %	6
Totalt antal kommuner		38

Tabell 43. Kommuner som uppfyllde kraven för metodens uppföljningsdel bland dem uppgav att de inte arbetade enligt någon metod.

Uppföljning	Procent	Antal kommuner
Kravuppfyllnad	16 %	6
Totalt antal kommuner		38

Spridning av information till beslutsfattare och via media till allmänheten

Frågan gällde om ”ifall information om genomförda tillsynsinsatser eller utbildning av restauranganställda eller liknande har spridits till beslutsfattare och/eller allmänheten”.

Tabell 44. Kommuner som spridit information till beslutsfattare och via media till allmänheten under 2005, 2006 och 2007 bland dem som uppgav att de inte arbetade enligt någon metod.

Information spreds till...	Antal kommuner	Procent
beslutsfattare:		
2005	20	53 %
2006	22	58 %
2007	24	63 %
allmänheten:		
2005	6	16 %
2006	8	21 %
2007	8	21 %

Tabell 45. Kommuner som uppfyllde kraven för metodens informationsdel bland dem som uppgav att de inte arbetade enligt någon metod.

Information	Procent	Antal kommuner
Krav 1	68 %	26
Krav 2	26 %	10
Huvudkrav	26 %	10
Totalt antal kommuner		38

Arbetet med en alkoholpolicy på restauranger

Tabell 46. Kommuner som uppfyllde kravet för arbetet med en alkoholpolicy på restauranger bland dem som uppgav att de inte arbetade enligt någon metod.

Alkoholpolicy	Procent	Antal kommuner
Kravuppfyllelse	26 %	10
Totalt antal kommuner		38

Sammanfattning av del 2: Metodens fyra övriga delar

Tabell 47. En sammanfattning av kravuppfyllelsen för metodens fyra övriga delar, bland dem som uppgav att de inte arbetade enligt någon metod.

Del 2: Sammanfattning	Procent	Antal kommuner
Kartläggning	16 %	6
Uppföljning	16 %	6
Information	26 %	10
Alkoholpolicy	26 %	10
Samtliga fyra metoddelar	0 %	0
Totalt antal kommuner		38

Tabell 48. Kommuner som uppfyllde kraven för mellan noll och fyra av de övriga delarna av metoden, bland dem som uppgav att de inte arbetade enligt någon metod.

Antal delar av metoden	Procent	Antal kommuner
4	0 %	0
3	3 %	1
2	24 %	9
1	29 %	11
0	44 %	17
	100 %	38

BILAGA 2

BILAGA 2

Strukturkategorier av kommuner

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) har delat in Sveriges kommuner i 9 kategorier (SKL, 2005). Indelningen har baserats på olika strukturella egenskaper. Dessa är bland annat befolkningsstorlek, pendlingsmönster och näringslivsstruktur. Indelningen började gälla den 1 januari 2005.

1. Storstäder

Kommuner med en folkmängd som överstiger 200 000 invånare. (3 kommuner)

Malmö, Göteborg, Stockholm

2. Större städer

Kommuner med mellan 50 000 och 200 000 invånare samt med en tätortsgrad som överstiger 70 procent. (27 kommuner)

Borås, Eskilstuna, Falun, Gävle, Halmstad, Helsingborg, Jönköping, Kalmar, Karlskrona, Karlstad, Kristianstad, Linköping, Luleå, Lund, Norrköping, Skellefteå, Sundsvall, Södertälje, Trollhättan, Umeå, Uppsala, Varberg, Västerås, Växjö, Örebro, Örnsköldsvik, Östersund

3. Förortskommuner

Kommuner där mer än 50 procent av nattbefolkningen pendlar till arbetet i någon annan kommun. Det vanligaste pendlingsmålet skall vara någon av storstäderna. (38 kommuner)

Ale, Bollebygd, Botkyrka, Burlöv, Danderyd, Ekerö, Haninge, Huddinge, Håbo, Härryda, Järfälla, Kungsbacka, Kungälv, Lerum, Lidingö, Lilla Edet, Lomma, Mölndal, Nacka, Partille, Salem, Skurup, Sollentuna, Solna, Staffanstorps, Sundbyberg, Svedala, Tjörn, Tyresö, Täby, Upplands Väsby, Upplands-Bro, Vallentuna, Vaxholm, Vellinge, Värmdö, Öckerö, Österåker

4. Pendlingskommuner

Kommuner där mer än 40 procent av nattbefolkningen pendlar till arbetet i någon annan kommun. (41 kommuner)

Bjuv, Boxholm, Bromölla, Eslöv, Essunga, Forshaga, Gagnef, Gnesta, Grästorp, Habo, Hammarö, Höganäs, Hörby, Höör, Kil, Knivsta, Krokoms, Kumla, Kungsör, Kävlinge, Lekeberg, Mullsjö, Munkedal, Mörbylånga, Norberg, Nykvarn, Nynäshamn, Orust, Sigtuna, Sjöbo, Stenungsund, Storfors, Svalöv, Säter, Söderköping, Timrå, Trosa, Vänersborg, Vännäs, Åstorp, Älvkarleby

5. Varuproducerande kommuner

Kommuner där mer än 40 procent av nattbefolkningen mellan 16 och 64 år är anställda inom varutillverkning och industriell verksamhet (SNI 92). (40 kommuner)

Alvesta, Emmaboda, Fagersta, Finspång, Gislaved, Gnosjö, Grums, Götene, Herrljunga, Hofors, Hylte, Laxå, Lessebo, Ljungby, Markaryd, Mönsterås, Nybro, Nässjö, Olofström, Osby, Oskarshamn, Oxelösund, Perstorp, Sotenäs, Surahammar, Svenljunga, Sävsjö, Tibro, Tranemo, Tranås, Ulricehamn, Uppvidinge, Vaggeryd, Vara, Vetlanda, Vårgårda, Värnamo, Älmhult, Örkelljunga, Östra Göinge

6. Övriga kommuner med mer än 25 000 invånare

Kommuner som inte tillhör någon av de andra kategorierna samt har mer än 25 000 invånare. (34 kommuner)

Alingsås, Arvika, Boden, Bollnäs, Borlänge, Enköping, Falkenberg, Falköping, Gotland, Hudiksvall, Härnösand, Hässleholm, Karlshamn, Karlskoga, Katrineholm, Landskrona, Lidköping, Ludvika, Mark, Mjölby, Motala, Norrtälje, Nyköping, Piteå, Ronneby, Sandviken, Skövde, Strängnäs, Söderhamn, Trelleborg, Uddevalla, Västervik, Ystad, Ängelholm

7. Övriga kommuner med mellan 12 500 och 25 000 invånare

Kommuner som inte tillhör någon av de andra kategorierna samt har mellan 12 500 och 25 000 invånare. (37 kommuner)

Arboga, Avesta, Båstad, Eksjö, Flen, Hagfors, Hallsberg, Hallstahammar, Heby, Hedemora, Hultsfred, Kalix, Kiruna, Klippan, Kramfors, Kristinehamn, Köping, Laholm, Leksand, Lindsberg, Lysekil, Mariestad, Mora, Sala, Simrishamn, Skara, Sollefteå, Sunne, Säffle, Sölvesborg, Tidaholm, Tierp, Tingsryd, Tomelilla, Vimmerby, Åmål, Östhammar

8. Övriga kommuner med mindre än 12 500 invånare

Kommuner som inte tillhör någon av de andra kategorierna samt har mindre än 12 500 invånare. (31 kommuner)

Aneby, Askersund, Bengtsfors, Borgholm, Degerfors, Eda, Filipstad, Färgelanda, Gullspång, Haparanda, Hjo, Hällefors, Högsby, Karlsborg, Kinda, Ljusnarsberg, Mellerud, Munkfors, Nora, Nordanstig, Skinnskatteberg, Smedjebacken, Strömstad, Tanum, Torsås, Töreboda, Vadstena, Valdemarsvik, Vingåker, Åtvidaberg, Ödeshög

9. Glesbygdskommuner

Kommuner med mindre än 7 invånare per kvadratkilometer och med färre än 20 000 invånare. (39 kommuner)

Arjeplog, Arvidsjaur, Berg, Bjurholm, Bräcke, Dals-Ed, Dorotea, Gällivare, Härjedalen, Jokkmokk, Ljusdal, Lycksele, Malung, Malå, Nordmaling, Norsjö, Ockelbo, Orsa, Ovanåker, Pajala, Ragunda, Robertsfors, Rättvik, Sorsele, Storuman, Strömsund, Torsby, Vansbro, Vilhelmina, Vindeln, Ydre, Ånge, Åre, Årjäng, Åsele, Älvdalen, Älvsbyn, Överkalix, Övertorneå

Tabell 49. Antal kommuner i de olika strukturkategorierna i respektive län.

Nr		Stockholm	Uppsala	Södermanl.	Östergötl.
1	Storstäder	1	0	0	0
2	Större städer	1	1	1	2
3	Förortskommuner	20	1	0	0
4	Pendlingskommuner	3	2	2	2
5	Varuproducerande kommuner	0	0	1	1
6	Övriga kommuner > 25 000 inv.	1	1	3	2
7	Övriga kommuner 12 500-25 000 inv.	0	3	1	0
8	Övriga kommuner, < 12 500 inv.	0	0	1	5
9	Glesbygdskommuner	0	0	0	1
	Summa	26	8	9	13

Nr	Jönköping	Kronoberg	Kalmar	Gotland	Blekinge	Skåne
1	0	0	0	0	0	1
2	1	1	1	0	1	3
3	0	0	0	0	0	6
4	2	0	1	0	0	10
5	8	6	4	0	1	4
6	0	0	1	1	2	5
7	1	1	2	0	1	4
8	1	0	3	0	0	0
9	0	0	0	0	0	0
S:a	13	8	12	1	5	33

Nr	Halland	Västra G.	Värmland	Örebro	Västmanland	Dalarna
1	0	1	0	0	0	0
2	2	2	1	1	1	1
3	1	10	0	0	0	0
4	0	6	4	2	2	2
5	1	9	1	1	2	0
6	1	6	1	1	0	2
7	1	5	4	2	4	4
8	0	9	3	5	1	1
9	0	1	2	0	0	5
S:a	6	49	16	12	10	15

Nr	Gävleborg	Västernorrland	Jämtland	Västerbotten	Norrboten	Riket
1	0	0	0	0	0	3
2	1	2	1	2	1	27
3	0	0	0	0	0	38
4	0	1	1	1	0	41
5	1	0	0	0	0	40
6	4	1	0	0	2	34
7	0	2	0	0	2	37
8	1	0	0	0	1	31
9	3	1	6	12	8	39
S:a	10	7	8	15	14	290

BILAGA 3

BILAGA 3

Tabellbilaga

De komponenter som ingick i den utbildning i Ansvarsfull alkoholservice som bedrivits i kommunerna

Tabell 50. De komponenter som ingick i den utbildning i Ansvarsfull alkoholservice som bedrivits i de kommuner som uppgav att de arbetade enligt AAS.

Utbildningskomponenter:	Antal kommuner	Procent (av dem som genomfört någon utbildning)
Alkoholens medicinska effekter	210	98 %
Alkohollagen	212	99 %
Alkoholrelaterat våld	209	98 %
Narkotikaproblem på krogen	205	96 %
Konflikthantering	204	96 %
Alkoholpolicy på restauranger	162	76 %
Skriftligt prov	206	96 %
Övrigt:		
Rattfylleri	7	
Info från Räddningstjänsten	7	
Alkoholfria alternativ	3	
Annat	22	

(De komponenter som redovisas under "övrigt" fanns inte med som uttalade svarsalternativ i enkäten.)

Spridning av information till beslutsfattare och till allmänheten

Tabell 51. Kommuner som spridit information om det konkreta arbetet enligt metoden till beslutsfattare och via media till allmänheten under 2005, 2006 och 2007.

Information spreds till...	Antal kommuner	Procent
beslutsfattare:		
2005	104	44 %
2006	178	76 %
2007	193	82 %
allmänheten:		
2005	69	29 %
2006	139	59 %
2007	152	65 %

Metodefterlevnaden för metodens del 2 och 3 bland kommunerna i de nio olika strukturkategorierna.

Kartläggning

Tabell 52. Kommuner som uppfyllde kravet för metodens kartläggningsdel, bland dem som uppgav att de arbetade enligt AAS, i de olika strukturkategorierna.

Strukturkategorier	Procent	Antal kommuner	Totalt antal kommuner
Storstäder	100 %	3	3
Större städer	93 %	25	27
Förortskommuner	63 %	19	30
Pendlingskommuner	70 %	23	33
Varuproducerande kommuner	62 %	20	32
”Övriga” kommuner: >25 000 inv.	81 %	25	31
”Övriga” kommuner: 12 500 - 25 000 inv.	77 %	23	30
”Övriga” kommuner: <12 500 inv.	65 %	17	26
Glesbygdskommuner	52 %	12	23
Totalt	71 %	167	235

Uppföljning

Tabell 53. Kommuner som uppfyllde kravet för metodens uppföljningsdel, bland dem som uppgav att de arbetade enligt AAS, i de olika strukturkategorierna.

Strukturkategorier	Procent	Antal kommuner	Totalt antal kommuner
Storstäder	100 %	3	3
Större städer	63 %	17	27
Förortskommuner	27 %	8	30
Pendlingskommuner	24 %	8	33
Varuproducerande kommuner	19 %	6	32
”Övriga” kommuner: >25 000 inv.	48 %	15	31
”Övriga” kommuner: 12 500 - 25 000 inv.	30 %	9	30
”Övriga” kommuner: <12 500 inv.	38 %	10	26
Glesbygdskommuner	22 %	5	23
Totalt	34 %	81	235

Information

Tabell 54. Kommuner som uppfyllde kraven för metodens informationsdel, bland dem som uppgav att de arbetade enligt AAS, i de olika strukturkategorierna.

Strukturkategorier	Procent	Antal kommuner	Totalt antal kommuner
Storstäder	100 %	3	3
Större städer	78 %	21	27
Förortskommuner	70 %	21	30
Pendlingskommuner	76 %	25	33
Varuproducerande kommuner	66 %	21	32
”Övriga” kommuner: >25 000 inv.	84 %	26	31
”Övriga” kommuner: 12 500 - 25 000 inv.	80 %	24	30
”Övriga” kommuner: <12 500 inv.	65 %	17	26
Glesbygdskommuner	70 %	16	23
Totalt	74 %	174	235

Arbetet med en alkoholpolicy på restauranger

Tabell 55. Kommuner som uppfyllde kravet för arbetet med en alkoholpolicy på restauranger, bland dem som uppgav att arbetade enligt AAS, i de olika strukturkategorierna.

Strukturkategorier	Procent	Antal kommuner	Totalt antal kommuner
Storstäder	100 %	3	3
Större städer	82 %	22	27
Förortskommuner	37 %	11	30
Pendlingskommuner	27 %	9	33
Varuproducerande kommuner	19 %	6	32
”Övriga” kommuner: >25 000 inv.	55 %	17	31
”Övriga” kommuner: 12 500 - 25 000 inv.	50 %	15	30
”Övriga” kommuner: <12 500 inv.	46 %	12	26
Glesbygdskommuner	56 %	13	23
Totalt	46 %	108	235

Andelen kommuner som klarade alla kraven för de fyra övriga delarna av metoden i de olika strukturkategorierna

Tabell 56. Kommuner som uppfyllde kraven för samtliga fyra övriga delar av metoden i de olika strukturkategorierna.

Strukturkategorier	Procent	Antal kommuner	Totalt antal kommuner
Storstäder	100 %	3	3
Större städer	48 %	13	27
Förortskommuner	7 %	2	30
Pendlingskommuner	12 %	4	33
Varuproducerande kommuner	3 %	1	32
”Övriga” kommuner: >25 000 inv.	32 %	10	31
”Övriga” kommuner: 12 500 - 25 000 inv.	7 %	2	30
”Övriga” kommuner: <12 500 inv.	8 %	2	26
Glesbygdskommuner	9 %	2	23
Totalt	17 %	39	235

Projektledare för det konkreta arbetet enligt metoden

Tabell 57. Kommuner som uppfyllde kravet att det konkreta arbetet enligt metoden ska ledas av en projektledare, bland dem som uppgav att de arbetade enligt AAS, i de olika strukturkategorierna.

Strukturkategorier	Procent	Antal kommuner	Totalt antal kommuner
Storstäder	100 %	3	3
Större städer	96 %	26	27
Förortskommuner	83 %	25	30
Pendlingskommuner	94 %	31	33
Varuproducerande kommuner	81 %	26	32
”Övriga” kommuner: >25 000 inv.	97 %	30	31
”Övriga” kommuner: 12 500 - 25 000 inv.	97 %	29	30
”Övriga” kommuner: <12 500 inv.	88 %	23	26
Glesbygdskommuner	91 %	21	23
Totalt	91 %	214	235

Integrering av metoden i kommunens ordinarie verksamhet

Tabell 58. Kommuner som uppfyllde kravet för metodens integrering i kommunens ordinarie verksamhet, bland dem som uppgav att arbetade enligt AAS, i de olika strukturkategorierna.

Strukturkategorier	Procent	Antal kommuner	Totalt antal kommuner
Storstäder	100 %	3	3
Större städer	70 %	19	27
Förortskommuner	53 %	16	30
Pendlingskommuner	27 %	9	33
Varuproducerande kommuner	38 %	12	32
”Övriga” kommuner: >25 000 inv.	64 %	20	31
”Övriga” kommuner: 12 500 - 25 000 inv.	30 %	9	30
”Övriga” kommuner: <12 500 inv.	12 %	3	26
Glesbygdskommuner	22 %	5	23
Totalt	41 %	96	235

BILAGA 4

BILAGA 4

Tillsynens omfattning och utveckling

1. Kommunens tillsyn under sen kvällstid

I tabell 59 redovisas hur många kommuner som bedrev tillsyn under sen kvällstid, det vill säga efter klockan 23.00, men utan polisens medverkan, under 2007. Av de kommuner som uppgav att de arbetade enligt AAS hade 71 procent genomfört den typen av tillsyn. (Det är signifikant fler än bland dem som uppgav att de inte arbetade enligt någon sådan metod, se tabell 66.¹³) Tjugosex procent av kommunerna hade inte genomfört den här typen av tillsyn. (Bortfallet på frågan var 3 procent.)

Tabell 59. Kommuner som genomfört tillsyn av restauranger under sen kvällstid, men utan polisens medverkan, under 2007, bland dem som uppgav att de arbetade enligt AAS.

Kommunal tillsyn under sen kvällstid	Antal kommuner	Procent
Ja	168	71 %
Nej	60	26 %
Bortfall på frågan	7	3 %
Summa	235	100 %

Kommunerna fick även besvara en fråga om hur omfattningen av denna typ av tillsyn förändrats sedan arbetet med metoden påbörjades, se tabell 60. Tjugosex procent av kommunerna hade alltså inte genomfört någon tillsyn av den här typen. I 21 procent av kommunerna hade dock denna tillsyn ökat. I 46 procent av kommunerna var omfattningen av denna tillsyn oförändrad, samtidigt som den hade minskat i 4 procent av kommunerna.

Tabell 60. Hur omfattningen av kommunernas tillsyn under sen kvällstid, utan polisens medverkan, förändrats sedan arbetet enligt AAS påbörjades.

Kommunal tillsyn under sen kvällstid...	Antal kommuner	Procent
ökade	49	21 %
var oförändrad	108	46 %
minskade	9	4 %
Ingen sådan tillsyn bedrevs	60	26 %
Bortfall på frågan	9	4 %
Summa	235	100 %

I 21 procent av kommunerna hade således den här typen av tillsyn ökat. Bland dem som uppgav att de inte arbetade enligt någon metod var denna andel 3 procent, se tabell 67. Skillnaden är signifikant.¹⁴

¹³ Pearson Chi-Square: 7,64 (p=0,006)

¹⁴ Pearson Chi-Square: 7,26 (p=0,007)

2. Polisens tillsyn oavsett tidpunkt på dygnet

I enkätundersökningen fick kommunerna även besvara frågor om ifall polisen bedrivit tillsyn av restauranger med serveringstillstånd i kommunen, men utan kommunens medverkan, under 2007. Det visade sig att man hade utövat sådan tillsyn i 44 procent av de kommuner som uppgav att de arbetade enligt AAS, se tabell 61. (Det är *inte* signifikant fler än bland dem som uppgav att de inte arbetade enligt någon sådan metod, se tabell 68.¹⁵) I 51 procent av kommunerna hade polisen inte genomfört den här typen av tillsyn. (Bortfallet på frågan var 5 procent.)

Tabell 61. Kommuner där polisen genomförde tillsyn av restauranger, men utan kommunens medverkan, under 2007.

Polisen bedrev tillsyn (oavsett tidpunkt på dygnet)	Antal kommuner	Procent
Ja	103	44 %
Nej	120	51 %
Bortfall på frågan	12	5 %
Summa	235	100 %

I undersökningen fick man dessutom svara på en fråga om hur omfattningen av denna form av tillsyn förändrats sedan arbetet med metoden påbörjades. Som nämnts ovan hade polisen inte bedrivit någon tillsyn av den här typen i 51 procent av kommunerna. I 24 procent av kommunerna hade dock denna tillsyn ökat samtidigt som den minskat i 1 procent av kommunerna. I 17 procent av kommunerna var omfattningen av denna tillsyn oförändrad, se tabell 62.

Tabell 62. Hur omfattningen av polisens tillsyn, utan kommunens medverkan, förändrats sedan arbetet enligt AAS påbörjades.

Polisens tillsyn...	Antal kommuner	Procent
ökade	57	24 %
var oförändrad	39	17 %
minskade	3	1 %
Ingen sådan tillsyn bedrevs	120	51 %
Bortfall på frågan	16	7 %
Summa	235	100 %

I 24 procent av kommunerna hade således den här typen av tillsyn ökat. Bland dem som uppgav att de inte arbetade enligt någon metod var denna andel 16 procent, se tabell 69. Skillnaden är inte signifikant.¹⁶

¹⁵ Pearson Chi-Square: 0,67 (p=0,41)

¹⁶ Pearson Chi-Square: 1,32 (p=0,25)

Information från polisen till kommunen om man vid sin tillsyn upptäckt brister enligt alkohollagen

I undersökningen ställdes en fråga om i vilken utsträckning polisen informerat kommunens tillståndsenhet om man vid sin tillsyn, då kommunen inte varit med, upptäckt brister enligt alkohollagens bestämmelser.

Som nämnts ovan bedrev inte polisen någon tillsyn, utan kommunens medverkan, i 51 procent av kommunerna, se tabell 63. I 6 procent av kommunerna upptäckte inte polisen några sådana brister vid sin tillsyn och i 5 procent av dem informerade inte polisen kommunen även om man upptäckt brister. I 13 procent av kommunerna informerade polisen om sådana brister ”ibland”, i 10 procent av kommunerna gjorde man det ”oftast” och i 9 procent av dem gjorde polisen det ”alltid”. (Bortfallet på frågan var 6 procent.)

Tabell 63. I vilken omfattning polisen informerat kommunen om ifall man vid sin tillsyn upptäckt brister enligt alkohollagen under 2007.

Polisen informerade kommunen	Antal kommuner	Procent
Polisen genomförde ingen egen tillsyn	120	51 %
Nej, några sådana brister upptäcktes inte av polisen	14	6 %
Nej, även om sådana brister upptäcktes av polisen	11	5 %
Ja, ibland	30	13 %
Ja, oftast	24	10 %
Ja, alltid	22	9 %
Bortfall på frågan	14	6 %
Antal kommuner	235	100 %

Kommunernas svar på den här frågan har i den här studien delats in i två kategorier. Den ena kategorin består av de kommuner där polisen informerat om brister och den andra av dem där polisen inte gjort det, eller bara gjort det ”ibland”. De kommuner där polisen oftast eller alltid informerat om brister man upptäckt vid tillsynsbesök tillhör den första kategorin. Till den första kategorin hör även de kommuner där polisen inte upptäckt några brister även om man bedrivit tillsyn. Dessa svarsalternativ har fet stil i tabellen.

Av de kommuner som uppgav att de arbetade enligt AAS var det 25 procent som tillhörde den första kategorin. Bland dem som uppgav att de inte arbetade enligt någon metod av den typen var andelen ungefär lika stor, 26 procent, se tabell 70. Skillnaden är inte signifikant.¹⁷

¹⁷ Pearson Chi-Square: 0,11 (p=0,98)

3. Kommunens och polisens gemensamma tillsyn oavsett tidpunkt på dygnet

I tabell 64 redovisas i hur många kommuner man bedrev gemensam tillsyn under 2007 bland dem som uppgav att de arbetade enligt AAS. Det visade sig att kommunen och polisen bedrev gemensam tillsyn i 62 procent av kommunerna. (Det är signifikant fler än bland dem som uppgav att de inte arbetade enligt någon sådan metod, se tabell 71.¹⁸) I 35 procent av kommunerna hade man inte bedrivit någon gemensam tillsyn under 2007. (Bortfallet på frågan var 3 procent.)

Tabell 64. Kommuner där kommunen och polisen genomförde gemensam tillsyn av restauranger under 2007.

Kommunen och polisen bedrev gemensam tillsyn	Antal kommuner	Procent
Ja	145	62 %
Nej	83	35 %
Bortfall på frågan	7	3 %
Summa	235	100 %

I 35 procent av kommunerna bedrev alltså kommunen och polisen inte någon gemensam tillsyn. I 26 procent av kommunerna hade dock denna typ av tillsyn ökat sedan arbetet med metoden påbörjades. I 33 procent av kommunerna var den oförändrad, samtidigt som den minskade i 1 procent, se tabell 65. (Bortfallet på frågan var 5 procent.)

Tabell 65. Hur omfattningen av kommunens och polisens gemensamma tillsyn förändrats sedan arbetet enligt AAS påbörjades.

Kommunens och polisens gemensamma tillsyn...	Antal kommuner	Procent
ökade	61	26 %
var oförändrad	77	33 %
minskade	3	1 %
Ingen sådan tillsyn bedrevs	83	35 %
Bortfall på frågan	11	5 %
Summa	235	100 %

I 26 procent av kommunerna ökade således denna typ av tillsyn efter det att arbetet med metoden påbörjades. Bland dem som uppgav att de inte arbetade enligt någon sådan metod ökade denna typ av tillsyn i 5 procent, se tabell 72. Denna skillnad är signifikant.¹⁹

¹⁸ Pearson Chi-Square: 7,64 (p=0,006)

¹⁹ Pearson Chi-Square: 7,89 (p=0,005)

Tillsynens omfattning och utveckling, bland de kommuner som uppgav att de inte arbetade enligt någon metod.

1. Kommunens tillsyn under sen kvällstid

Tabell 66. Kommuner där kommunen genomfört tillsyn av restauranger under sen kvällstid, men utan polisens medverkan, under 2007 bland dem som uppgav att de inte arbetade enligt någon metod.

Kommunal tillsyn under sen kvällstid	Antal kommuner	Procent
Ja	19	50 %
Nej	18	47 %
Bortfall på frågan	1	3 %
Summa	38	100 %

Tabell 67. Hur omfattningen av kommunernas tillsyn under sen kvällstid, utan polisens medverkan, förändrats under åren 2005-2007.

Kommunal tillsyn under sen kvällstid...	Antal kommuner	Procent
ökade	1	3 %
var oförändrad	15	39 %
minskade	3	8 %
Ingen sådan tillsyn bedrevs	18	47 %
Bortfall på frågan	1	3 %
Summa	38	100 %

2. Polisens tillsyn oavsett tidpunkt på dygnet

Tabell 68. Kommuner där polisen genomfört tillsyn av restauranger, men utan kommunens medverkan under 2007, bland dem som uppgav att de inte arbetade enligt någon metod.

Polisen bedrev tillsyn (oavsett tidpunkt på dygnet)	Antal kommuner	Procent
Ja	14	37 %
Nej	22	58 %
Bortfall på frågan	2	5 %
Summa	38	100 %

Tabell 69. Hur omfattningen av polisens tillsyn, utan kommunens medverkan, förändrats under perioden 2005-2007.

Polisens tillsyn oavsett tidpunkt på dygnet...	Antal kommuner	Procent
ökade	6	16 %
var oförändrad	5	13 %
minskade	0	0 %
Ingen sådan tillsyn bedrevs	22	58 %
Bortfall på frågan	5	13 %
Summa	38	100 %

Information till kommunen om polisen vid sin tillsyn upptäckt brister enligt alkohollagen

Tabell 70. I vilken omfattning polisen informerat kommunen om ifall man vid sin tillsyn upptäckt brister enligt alkohollagen under 2007, bland dem som uppgav att de inte arbetade enligt någon metod.

Polisen informerar kommunen	Antal kommuner	Procent
Polisen gjorde ingen tillsyn, utan kommunens medverkan	22	58 %
Nej, några sådana brister upptäcktes inte av polisen	3	8 %
Nej, även om sådana brister upptäcktes av polisen	0	0 %
Ja, ibland	6	16 %
Ja, oftast	3	8 %
Ja, alltid	2	5 %
Bortfall på frågan	2	5 %
Antal kommuner	38	100 %

3. Kommunens och polisens gemensamma tillsyn oavsett tidpunkt på dygnet

Tabell 71. Kommuner där kommunen och polisen genomfört gemensam tillsyn av restauranger under 2007 bland dem som uppgav att de inte arbetade enligt någon metod.

Kommunen och polisen bedrev gemensam tillsyn	Antal kommuner	Procent
Ja	16	42 %
Nej	21	55 %
Bortfall på frågan	1	3 %
Summa	38	100 %

Tabell 72. Hur omfattningen av kommunens och polisens gemensamma tillsyn förändrats under åren 2005-2007.

Kommunens och polisens gemensamma tillsyn...	Antal kommuner	Procent
ökade	2	5 %
var oförändrad	12	32 %
minskade	2	5 %
Ingen sådan tillsyn bedrevs	21	55 %
Bortfall på frågan	1	3 %
Summa	38	100 %

BILAGA 5

BILAGA 5

Frågeformulär

Kartläggning av det restaurangrelaterade arbete i landets kommuner som syftar till att minska servering av alkohol till ungdomar under 18 år och till märkbart berusade gäster samt att minska våld och skador som är relaterade till alkoholkonsumtionen på restauranger.

Det här är ett frågeformulär med ett antal frågor som syftar till att kartlägga ovanstående insatser i landets kommuner och som kommer att ligga till grund för en utvärdering av detta arbete. STAD, vid Stockholms läns landsting, har av Statens folkhälsoinstitut fått i uppdrag att genomföra denna utvärdering. Vissa delar av svaren kommer även att ligga till grund för länsstyrelsernas respektive Statens folkhälsoinstituts årliga sammanställningar av detta arbete.

Det är av stor vikt att svaren på frågorna är så korrekta som möjligt. Man ska således inte besvara frågorna med utgångspunkt i hur arbetet var tänkt att bedrivas eller hur det är planerat att bedrivas, utan hur det faktiskt har bedrivits. Vi har därför gjort vårt yttersta för att göra enkäten så tydlig som möjligt, men har ni några frågor om den är ni varmt välkomna att kontakta Björn Trolldal (se kontaktuppgifterna nedan).

Man kan svara på delar av enkäten och spara dessa svar genom att klicka på "Paus" eller "Nästa", för att vid ett senare tillfälle öppna enkäten igen och fortsätta med att svara på frågorna. Detta kan man till exempel göra om man behöver kontakta någon annan person för att få ett svar på någon fråga eller om man överlåter åt någon annan att fortsätta med att besvara frågorna. Man kan när som helst klicka på "Föregående" för att gå tillbaka och göra eventuella ändringar. När alla frågorna är besvarade så klicka på "Klar" och sedan "OK".

Det restaurangrelaterade arbetet bedrivs ofta i varje kommun separat. Ibland bedrivs dock detta arbete i en länsdel, det vill säga i en grupp av kommuner i länet. Vissa frågor i denna enkät är därför uppdelade i två delar där den första delen är avsedd för de kommuner som självständigt bedriver arbete på detta område och den andra är avsedd för de kommuner där arbetet med dessa frågor bedrivs tillsammans med andra kommuner i en länsdel.

Ibland ställs frågor om antal och tidpunkter. Vid osäkerhet om dessa uppgifter, kontakta en kollega och/eller gör en uppskattning. Det kan även krävas att kontakt tas med polisen för att få svar på några av de frågor som rör tillsynsarbetet. När det gäller de antalsuppgifter som vi efterfrågar för år 2007 så avser vi helåret 2007, vilket innebär att det i vissa fall kan krävas en uppskattning av dessa antal.

Vi vill på förhand rikta ett stort tack till Er för att ni besvarar denna enkät. Svaren är av stor vikt för utvärderingsarbetet och de kommer även att utgöra grunden för en utveckling av det arbete som bedrivs av landets kommuner på detta område.

Håkan Leifman, sektionschef.
Björn Trolldal, utvärderare.

Kontakt:

Björn Trolldal
bjorn.trolldal@sll.se
0736-82 28 59
08-737 51 29

Kommunens namn

1. Ange kommunens namn:

Arbete enligt metod

2. Bedrivs det något arbete enligt någon metod i kommunen som syftar till att förebygga och minska alkoholservice till ungdomar under 18 år och till märkbart berusade gäster samt att minska våld och skador relaterade till alkoholkonsumtionen på restauranger?

- Ja, metoden kallas för "Ansvarsfull alkoholservice".
- Ja, men metoden kallas för något annat men har samma eller ett likartat innehåll som "Ansvarsfull alkoholservice".
- Nej, någon metod av den typen används inte. => Gå till fråga 57.

3. Ange namnet på den metod som används i kommunen (om den inte kallas för "Ansvarsfull alkoholservice").

När påbörjades det konkreta arbetet enligt metoden?

Vi är här intresserade att få svar på frågan när det konkreta arbetet med metoden påbörjades. Det kan till exempel vara när det första utbildningstillfället för restauranganställda genomfördes eller när den första kartläggningen av situationen i kommunen genomfördes.

Ange tidpunkt för den insats som genomfördes först. Vid osäkerhet om denna tidpunkt, fråga en kollega och/eller gör en uppskattning.

4. När påbörjades det konkreta arbetet enligt metoden?

- År:
- Månad:

Förankring och budget

5. Har något beslut tagits i kommunen om att använda metoden "Ansvarsfull alkoholservice", eller en metod med samma eller ett likartat innehåll?

- Nej => Gå till fråga 9.
- Ja

6. När togs beslutet?

- År:
- Månad:

7. På vilken nivå togs detta beslut?

- Kommunstyrelsen
- Kommunfullmäktige
- I nämnd eller motsvarande
- Tjänstemannanivå
- Annat, specificera nedan:

8. Har arbetet enligt metoden en egen budget?

- Nej
- Ja, delar av arbetet enligt metoden har en egen budget.
- Ja, allt eller nästan allt arbete enligt metoden har en egen budget.

Person som leder det konkreta arbetet med metoden

Här följer några frågor om ifall det finns någon person som leder det konkreta arbetet enligt metoden. Den första gäller om det finns någon sådan person i Er kommun och den andra gäller om det finns någon sådan person i en länsdel, det vill säga i en grupp av kommuner i länet där Er kommun ingår.

Frågan gäller inte om det finns någon sådan person i länet som helhet. Vi frågar även om vid vilken tidpunkt någon person började leda detta arbete. Om det är flera personer som har gjort det så ange tidpunkten då den första personen började leda detta arbete. Vid osäkerhet om denna tidpunkt så fråga en kollega och/eller gör en uppskattning.

Person i Er kommun som leder det konkreta arbetet enligt metoden

9. Finns det någon person i Er kommun som leder det konkreta arbetet enligt metoden?

- Nej => Gå till fråga 11.
- Nej, en person har tidigare lett detta arbete i kommunen, men ingen har den uppgiften längre.
- Ja

10. När började den personen att leda detta arbete?

- År:
- Månad:

Person i en länsdel, det vill säga i en grupp av kommuner i länet där Er kommun ingår, som leder det konkreta arbetet enligt metoden

11. Finns det någon person i en länsdel, det vill säga i en grupp av kommuner i länet där Er kommun ingår, som leder det konkreta arbetet enligt metoden?

- Nej => Gå till fråga 13.
- Nej, en person har tidigare lett detta arbete i en länsdel där kommunen ingår, men person har den uppgiften längre.
- Ja

12. När började den personen att leda detta arbete?

- År:
- Månad:

Samverkansgrupp/referensgrupp för det konkreta arbetet enligt metoden

Här följer några frågeavsnitt om ifall det finns någon samverkansgrupp/referensgrupp för det konkreta arbetet enligt metoden.

I det första avsnittet ställs några frågor om huruvida det finns någon sådan grupp i Er kommun och i det andra avsnittet ställs några frågor om det finns någon grupp av den typen i en länsdel, det vill säga i en grupp av kommuner i länet där Er kommun ingår.

I det tredje frågeavsnittet ställs en fråga om ifall det finns någon länsövergripande samverkansgrupp/referensgrupp för det konkreta arbetet enligt metoden. Vi syftar inte på någon form av styrgrupp för mer övergripande frågor i länet.

Vid osäkerhet om den tidpunkt då denna grupp påbörjade sitt arbete eller om hur många gånger den har träffats, fråga en kollega och/eller gör en uppskattning.

Samverkansgrupp/referensgrupp i Er kommun

13. Finns det någon samverkansgrupp/referensgrupp i Er kommun för det konkreta arbetet enligt metoden?

- Nej => Gå till fråga 18.
- Nej, det har funnits en sådan grupp i kommunen, men den har upphört => Gå till fråga 18.
- Ja, det finns en sådan grupp i kommunen.
- Ja, en redan befintlig samverkansgrupp/referensgrupp har tagit på sig detta arbete.

14. När tillsattes denna grupp eller när tog den befintliga gruppen på sig detta arbete?

- År:
- Månad:

15. Vilka myndigheter och organisationer ingår i denna samverkansgrupp/referensgrupp?

- Kommunen
- Polisen
- Representanter från den lokala restaurangnäringen
- Representanter från branschorganisation
- Länsstyrelsen
- Landstinget
- Restaurangfacklig organisation
- Kommunens brottsförebyggande råd
- Annan, specificera nedan:

16. Ungefär hur många gånger har denna samverkansgrupp/referensgrupp träffats under åren 2005-2007?

- Antal gånger under år 2005:
- Antal gånger under år 2006:
- Antal gånger under år 2007:

17. Finns det något skriftligt samarbetsavtal mellan de olika aktörerna i samverkansgruppen/referensgruppen?

- Nej
- Ja

Samverkansgrupp/referensgrupp i en länsdel, det vill säga i en grupp av kommuner i länet där Er kommun ingår

18. Finns det någon samverkansgrupp/referensgrupp i en länsdel, det vill säga i en grupp av kommuner i länet där Er kommun ingår, för det konkreta arbetet enligt metoden?

- Nej => Gå till fråga 23.
- Nej, det har funnits en sådan grupp, men den har upphört => Gå till fråga 23.
- Ja, det finns en sådan grupp.
- Ja, en redan befintlig samverkansgrupp/referensgrupp har tagit på sig detta arbete.

19. När tillsattes denna grupp eller när tog den befintliga gruppen på sig detta arbete?

- År:
- Månad:

20. Vilka myndigheter och organisationer ingår i denna samverkansgrupp/referensgrupp?

- Representanter från kommunerna
- Polisen
- Representanter från den lokala restaurangnäringen
- Representanter från branschorganisation
- Länsstyrelsen
- Landstinget
- Restaurangfacklig organisation
- Representanter från kommunernas brottsförebyggande råd
- Annan, specificera nedan:

21. Ungefär hur många gånger har denna samverkansgrupp/referensgrupp träffats under åren 2005-2007?

- Antal gånger under år 2005:
- Antal gånger under år 2006:
- Antal gånger under år 2007:

22. Finns det något skriftligt samarbetsavtal mellan de olika aktörerna i samverkansgruppen/referensgruppen?

- Nej
- Ja

Länsövergripande samverkansgrupp/referensgrupp

23. Finns det någon länsövergripande samverkansgrupp/referensgrupp för det konkreta arbetet enligt metoden?

- Nej
- Ja

Kartläggning/uppföljning

I kommunen kan man genomföra olika kartläggningar för att få en bild av den aktuella situationen på området. Det kan till exempel gälla studier för att ta reda på om åldersgränsen för servering av alkohol på restauranger efterlevs, så kallade ungdomsstudier. Man kan låta skådespelare agera kraftigt berusade för att studera i vilken utsträckning de blir serverade alkohol på restauranger, så kallade berusningsstudier. Man kan även sammanställa till exempel våldsstatistik för kommunen och intervjua restaurangägare.

24. Har det genomförts några studier om i vilken utsträckning åldersgränsen för servering av alkohol på restauranger efterlevs, så kallade ungdomsstudier, sedan arbetet enligt metoden påbörjades?

- Nej
- Ja, en sådan studie har genomförts.
- Ja, flera sådana studier har genomförts.

25. Har det genomförts några berusningsstudier, sedan arbetet enligt metoden påbörjades?

- Nej
- Ja, en sådan studie har genomförts.
- Ja, flera sådana studier har genomförts.

26. Har det gjorts några sammanställningar av till exempel våldsstatistik för kommunen, sedan arbetet enligt metoden påbörjades?

- Nej
- Ja, en sådan sammanställning har gjorts.
- Ja, flera sådana sammanställningar har gjorts.

27. Har det genomförts några intervjuer med restaurangägare i kommunen, sedan arbetet enligt metoden påbörjades?

- Nej
- Ja, en intervjuomgång har genomförts.
- Ja, flera intervjuomgångar har genomförts.

28. Har det genomförts några andra typer av kartläggningar i kommunen, sedan arbetet enligt metoden påbörjades?

- Nej
- Ja, en annan typ av kartläggning har genomförts.
- Ja, flera andra typer av kartläggningar har genomförts.

Spridning av information

Här ställs ett par frågor om ifall information om arbetet enligt metoden har spridits till beslutsfattare och/eller allmänheten under åren 2005-2007.

År 2005

29. Spreds det under år 2005 någon information till *beslutsfattare* om det arbete som bedrivits enligt metoden i kommunen?

- Nej
- Ja

30. Spreds det under år 2005 någon information via media till *allmänheten* om det arbete som bedrivits enligt metoden i kommunen?

- Nej
- Ja

År 2006

31. Spreds det under år 2006 någon information till *beslutsfattare* om det arbete som bedrivits enligt metoden i kommunen?

- Nej
- Ja

32. Spreds det under år 2006 någon information via media till *allmänheten* om det arbete som bedrivits enligt metoden i kommunen?

- Nej
- Ja

År 2007

33. Spreds det under år 2007 någon information till *beslutsfattare* om det arbete som bedrivits enligt metoden i kommunen?

- Nej
- Ja

34. Spreds det under år 2007 någon information via media till *allmänheten* om det arbete som bedrivits enligt metoden i kommunen?

- Nej
- Ja

Utbildning av restauranganställda

Vi är här intresserade av att få reda på om det bedrivs eller har bedrivits någon utbildning av restauranganställda sedan arbetet med metoden påbörjades för att bland annat förbättra serveringsrutinerna i syfte att minska servering till underåriga och berusade gäster i kommunen. Målgruppen ska framförallt vara restaurangernas serverings- och barpersonal. Vi syftar inte på eventuella informationsträffar med restaurangägare eller på utbildning i den administrativa skötseln av restauranger.

Om utbildningens längd har ändrats under perioden, ange den utbildning som flest restauranganställda har genomgått. Vid eventuell osäkerhet om de antalsuppgifter som efterfrågas, fråga en kollega och/eller gör en uppskattning.

35. Har det bedrivits någon utbildning av restauranganställda (framförallt serverings- och barpersonal) sedan arbetet med metoden påbörjades?

- Nej => Gå till fråga 40.
- Ja, en utbildning som är kortare än en dag genomförs/har genomförts.
- Ja, endagsutbildningar genomförs/har genomförts.
- Ja, tvådagarsutbildningar genomförs/har genomförts.
- Ja, tredagarsutbildningar genomförs/har genomförts.

36. Vilka komponenter ingick/ingår i utbildningen?

- Alkoholens medicinska effekter
- Alkohollagen
- Alkoholrelaterat våld
- Narkotikaproblem på krogen
- Konflikthantering
- Alkoholpolicy på restauranger
- Skriftligt prov
- Annat, specificera nedan:

37. Ungefär hur många restauranger i kommunen har skickat personal på denna typ av utbildning sedan arbetet enligt metoden påbörjades?

- Antal restauranger:

38. Ungefär hur många restauranganställda från kommunen har deltagit i denna utbildning sedan arbetet enligt metoden påbörjades?

- Antal restauranganställda:

39. Ungefär hur många utbildningsomgångar med restauranganställda från kommunen har genomförts under åren 2005-2007?

- Antal utbildningsomgångar under år 2005:
- Antal utbildningsomgångar under år 2006:
- Antal utbildningsomgångar under år 2007:

Restaurangers alkoholpolicy

Här följer en fråga om restaurangers alkoholpolicy. En alkoholpolicy kan gälla regler för såväl restaurangens förhållningssätt till alkohol internt, det vill säga regler för personalens eget förhållningssätt till alkohol på arbetsplatsen, som regler gällande själva serveringen till restaurangens gäster.

40. Har ni fört några diskussioner med restauranger i kommunen om att påbörja arbetet med en alkoholpolicy?

- Nej
- Ja, i samband med träffar med restaurangägare.
- Ja, vid träffar med samverkansgruppen/referensgruppen.
- Ja, i samband med utbildningen i ansvarsfull alkoholserving.
- Ja, i samband med annan utbildning.
- Ja annat, specificera nedan:

Tillsynsarbetet

I det här avsnittet ställs frågor om tillsynen av restauranger med serveringstillstånd i kommunen. Frågorna gäller såväl restauranger med stadigvarande som med tillfälliga tillstånd. För att få svar på alla frågor kan polisen behöva tillfrågas.

Frågorna om kommunens tillsynsbesök gäller den tillsyn som eventuellt bedrivits efter klockan 23.00. Frågorna angående den tillsyn som kommunen och polisen eventuellt genomfört gemensamt liksom den tillsyn som polisen genomfört på egen hand har ingen sådan tidsbegränsning.

Kommunens tillsynsbesök

41. Genomförde kommunen, utan medverkan av polisen, under år 2007, några tillsynsbesök på restauranger efter klockan 23.00?

- Nej => Gå till fråga 45.
- Ja

42. Hur många tillsynsbesök har kommunen, utan medverkan av polisen, genomfört efter klockan 23.00 under år 2007?

- Antal tillsynsbesök:

43. Vad fokuserades det framförallt på under dessa tillsynsbesök? Ange de tre områden som det fokuserades mest på.

- 1.
- 2.
- 3.

44. Hur har antalet tillsynsbesök som kommunen, utan medverkan av polisen, genomfört på restauranger efter klockan 23.00 förändrats sedan arbetet enligt metoden påbörjades?

- Antalet besök har minskat.
- Antalet besök är oförändrat.
- Antalet besök har ökat.

Kommunens och polisens gemensamma tillsynsbesök

Här ställs några frågor om kommunens och polisens gemensamma tillsynsbesök på restauranger.

45. Genomförde kommunen och polisen gemensamt några tillsynsbesök på restauranger under år 2007?

- Nej => Gå till fråga 49.
- Ja

46. Hur många tillsynsbesök har kommunen och polisen genomfört gemensamt under år 2007?

- Antal tillsynsbesök:

47. Vad fokuserades det framförallt på under dessa besök? Ange de tre områden som det fokuserades mest på.

- 1.
- 2.
- 3.

48. Hur har antalet tillsynsbesök som kommunen och polisen genomfört gemensamt på restauranger förändrats sedan arbetet enligt metoden påbörjades?

- Antalet besök har minskat.
- Antalet besök är oförändrat.
- Antalet besök har ökat.

Polisens tillsynsbesök

Här ställs några frågor om polisens eventuella tillsynsbesök på restauranger i Er kommun. Det gäller besök utan medverkan av kommunen.

49. Genomförde polisen, utan medverkan av kommunen, under år 2007 några tillsynsbesök på restauranger i Er kommun, förutom vid uttryckning?

- Nej => Gå till fråga 52.
- Ja

50. Hur har antalet tillsynsbesök som polisen, utan medverkan av kommunen, genomfört på restauranger förändrats sedan arbetet enligt metoden påbörjades?

- Antalet besök har minskat.
- Antalet besök är oförändrat.
- Antalet besök har ökat.

51. Har kommunens tillståndsenhet eller motsvarande blivit informerad om ifall polisen vid sin tillsyn upptäckt brister i restaurangers skötsel enligt alkohollagen under år 2007?

- Nej, några sådana brister har inte upptäckts av polisen.
- Nej, även om sådana brister har upptäckts av polisen.
- Ja, ibland.
- Ja, oftast.
- Ja, alltid.

Övrigt

52. När på dygnet har den restaurang/de restauranger stängt som har haft öppet längst i kommunen under år 2007?

- Ange klockslag med fyra siffror (till exempel 01.00):

53. Finns det någon uttalad samsyn mellan kommunen och polisen när det gäller bedömning av gästers berusningsgrad och ålder samt ordning på restauranger?

- Nej
- Ja, för bedömning av gästers berusningsgrad.
- Ja, för bedömning av gästers ålder.
- Ja, för bedömning av ordning på restauranger.

Permanent/reguljär verksamhet

Här följer en fråga om ifall arbetet enligt metoden har blivit en permanent/reguljär del av kommunens verksamhet. Det vill säga att arbetet inte är i projektform utan integrerat i kommunens ordinarie verksamhet.

54. Är arbetet enligt metoden integrerat i kommunens ordinarie verksamhet?

- Nej
- Ja, delar av arbetet enligt metoden är det.
- Ja, nästan alla delar av arbetet enligt metoden är det.
- Ja, alla delar av arbetet enligt metoden är det.

Kommentarer

55. Är det något mer som Ni vill ta upp så går det bra att göra det här. (Max 2000 tecken, ca 400 ord.)

Avslutning

56. Avslutningsvis är vi tacksamma om Ni kan uppge namn och yrkestitel på samt e-postadress och telefonnummer till den person som har svarat på huvuddelen av frågorna i den här enkäten.

- Namn:
- Yrkestitel:
- E-postadress:
- Telefonnummer:

Utbildning av restauranganställda

Vi är här intresserade av att få reda på om det bedrivs eller har bedrivits någon utbildning av restauranganställda under åren 2005-2007 för att bland annat förbättra serveringsrutinerna i syfte att minska servering till underåriga och berusade gäster i kommunen. Målgruppen ska framförallt vara restaurangernas serverings- och barpersonal. Vi syftar inte på eventuella informationsträffar med restaurangägare eller på utbildning i den administrativa skötseln av restauranger.

Om utbildningens längd har ändrats under perioden, ange den utbildning som flest restauranganställda har genomgått. Vid eventuell osäkerhet om de antalsuppgifter som efterfrågas, fråga en kollega och/eller gör en uppskattning.

57. Har det bedrivits någon utbildning av restauranganställda (framförallt serverings- och barpersonal) under åren 2005-2007?

- Nej => Gå till fråga 62.
- Ja, en utbildning som är kortare än en dag genomförs/har genomförts.
- Ja, endagsutbildningar genomförs/har genomförts.
- Ja, tvådagarsutbildningar genomförs/har genomförts.
- Ja, tredagarsutbildningar genomförs/har genomförts.

58. Vilka komponenter ingick/ingår i utbildningen?

- Alkoholens medicinska effekter
- Alkohollagen
- Alkoholrelaterat våld
- Narkotikaproblem på krogen
- Konflikthantering
- Alkoholpolicy på restauranger
- Skriftligt prov
- Annat, specificera nedan:

59. Ungefär hur många restauranger i kommunen har skickat personal på denna typ av utbildning under åren 2005-2007?

- Antal restauranger:

60. Ungefär hur många restauranganställda från kommunen har deltagit i denna utbildning under åren 2005-2007?

- Antal restauranganställda:

61. Ungefär hur många utbildningsomgångar med restauranganställda från kommunen har genomförts under åren 2005-2007?

- Antal utbildningsomgångar under år 2005:
- Antal utbildningsomgångar under år 2006:
- Antal utbildningsomgångar under år 2007:

Samverkansgrupp/referensgrupp

Här följer några frågor om ifall det finns det någon samverkansgrupp/referensgrupp bestående av myndigheter och organisationer i kommunen för frågor gällande det konkreta arbetet med till exempel tillsyn av restauranger eller utbildning av restauranganställda, med mera.

De första frågorna gäller om det finns någon sådan grupp i Er kommun och de övriga frågorna gäller om det finns någon grupp av den typen i en länsdel, det vill säga i en grupp av kommuner i länet, där Er kommun ingår.

Frågan gäller inte om det finns någon länsövergripande samverkansgrupp/ referensgrupp. Vid osäkerhet om den tidpunkten då denna grupp började sitt arbete, fråga en kollega och/eller gör en uppskattning.

Samverkansgrupp/referensgrupp i Er kommun

62. Finns det någon samverkansgrupp/referensgrupp i Er kommun för frågor gällande det konkreta arbetet med till exempel tillsyn av restauranger eller utbildning av restauranganställda, med mera?

- Nej => Gå till fråga 67.
- Ja

63. När tillsattes den gruppen?

- År:
- Månad:

64. Vilka myndigheter och organisationer ingår i denna samverkansgrupp/ referensgrupp?

- Kommunen
- Polisen
- Representanter från den lokala restaurangnäringen
- Representanter från branschorganisation
- Länsstyrelsen
- Landstinget
- Restaurangfacklig organisation
- Kommunens brottsförebyggande råd
- Annan, specificera nedan:

65. Ungefär hur många gånger har denna samverkansgrupp/referensgrupp träffats under åren 2005-2007?

- Antal gånger under år 2005:
- Antal gånger under år 2006:
- Antal gånger under år 2007:

66. Finns det något skriftligt samarbetsavtal mellan de olika aktörerna i samverkansgruppen/referensgruppen?

- Nej
- Ja

Samverkansgrupp/referensgrupp i en länsdel, dvs. i en grupp av kommuner i länet, där Er kommun ingår

67. Finns det någon samverkansgrupp/referensgrupp i en länsdel där Er kommun ingår för frågor gällande det konkreta arbetet med till exempel tillsyn av restauranger eller utbildning av restauranganställda, med mera?

- Nej => Gå till fråga 72.
- Ja

68. När tillsattes den gruppen?

- År:
- Månad:

69. Vilka myndigheter och organisationer ingår i denna samverkansgrupp/ referensgrupp?

- Representanter från kommunerna
- Polisen
- Representanter från den lokala restaurangnäringen
- Representanter från branschorganisation
- Länsstyrelsen
- Landstinget
- Restaurangfacklig organisation
- Representanter från kommunernas brottsförebyggande råd
- Annan, specificera nedan:

70. Ungefär hur många gånger har denna samverkansgrupp/referensgrupp träffats under åren 2005-2007?

- Antal gånger under år 2005:
- Antal gånger under år 2006:
- Antal gånger under år 2007:

71. Finns det något skriftligt samarbetsavtal mellan de olika aktörerna i samverkansgruppen/referensgruppen?

- Nej
- Ja

Kartläggning/Uppföljning

I kommunen kan man genomföra olika kartläggningar för att få en bild av den aktuella situationen på området. Det kan till exempel gälla studier för att ta reda på om åldersgränsen för servering av alkohol på restauranger efterlevs, så kallade ungdomsstudier. Man kan låta skådespelare agera kraftigt berusade för att studera i vilken utsträckning de blir serverade alkohol på restauranger, så kallade berusningsstudier. Man kan även sammanställa till exempel våldsstatistik för kommunen och intervjua restaurangägare.

72. Har det genomförts några studier om i vilken utsträckning åldersgränsen för servering av alkohol på restauranger efterlevs, sedan år 2005?

- Nej
- Ja, en sådan studie har genomförts.
- Ja, flera sådana studier har genomförts.

73. Har det genomförts några berusningsstudier, sedan år 2005?

- Nej
- Ja, en sådan studie har genomförts.
- Ja, flera sådana studier har genomförts.

74. Har det gjorts några sammanställningar av till exempel våldsstatistik för kommunen, sedan år 2005?

- Nej
- Ja, en sådan sammanställning har gjorts.
- Ja, flera sådana sammanställningar har gjorts.

75. Har det genomförts några intervjuer med restaurangägare i kommunen, sedan år 2005?

- Nej
- Ja, en intervjuomgång har genomförts.
- Ja, flera intervjuomgångar har genomförts.

76. Har det genomförts några andra typer av kartläggningar i kommunen, sedan år 2005?

- Nej
- Ja, en annan typ av kartläggning har genomförts.
- Ja, flera andra typer av kartläggningar har genomförts.

Spridning av information

Här ställs ett par frågor om ifall information om genomförda tillsynsinsatser eller utbildning av restauranganställda eller liknande har spridits till beslutsfattare och/eller allmänheten under åren 2005-2007.

År 2005

77. Spreds det under år 2005 någon information till *beslutsfattare* om genomförda tillsynsinsatser och/eller utbildning av restauranganställda eller liknande i kommunen?

- Nej
- Ja

78. Spreds det under år 2005 någon information via media till *allmänheten* om genomförda tillsynsinsatser och/eller utbildning av restauranganställda eller liknande i kommunen?

- Nej
- Ja

År 2006

79. Spreds det under år 2006 någon information till *beslutsfattare* om genomförda tillsynsinsatser och/eller utbildning av restauranganställda eller liknande i kommunen?

- Nej
- Ja

80. Spreds det under år 2006 någon information via media till *allmänheten* om genomförda tillsynsinsatser och/eller utbildning av restauranganställda eller liknande i kommunen?

- Nej
- Ja

År 2007

81. Spreds det under år 2007 någon information till *beslutsfattare* om genomförda tillsynsinsatser och/eller utbildning av restauranganställda eller liknande i kommunen?

- Nej
- Ja

82. Spreds det under år 2007 någon information via media till allmänheten om genomförda tillsynsinsatser och/eller utbildning av restauranganställda eller liknande i kommunen?

- Nej
- Ja

Restaurangers alkoholpolicy

Här följer en fråga om restaurangers alkoholpolicy. En alkoholpolicy kan gälla regler för såväl restaurangens förhållningssätt till alkohol internt, det vill säga regler för personalens eget förhållningssätt till alkohol på arbetsplatsen, som regler gällande själva serveringen till restaurangens gäster.

83. Har ni fört några diskussioner med restauranger i kommunen om att påbörja arbetet med en alkoholpolicy?

- Nej
- Ja, i samband med träffar med restaurangägare.
- Ja, vid träffar med samverkansgruppen/referensgruppen.
- Ja, i samband med utbildning av restauranganställda.
- Ja, i samband med annan utbildning.
- Ja annat, specificera nedan:

Tillsynsarbetet

I det här avsnittet ställs frågor om tillsynen av restauranger med serveringstillstånd i kommunen. Frågorna gäller såväl restauranger med stadigvarande som med tillfälliga tillstånd. För att få svar på alla frågor kan polisen behöva tillfrågas.

Frågorna om kommunens tillsynsbesök gäller den tillsyn som eventuellt bedrivits efter klockan 23.00. Frågorna angående den tillsyn som kommunen och polisen eventuellt genomfört gemensamt liksom den tillsyn som polisen genomfört på egen hand har ingen sådan tidsbegränsning.

Kommunens tillsynsbesök

Här ställs några frågor om kommunens eventuella tillsynsbesök på restauranger efter klockan 23.00. Det gäller besök utan medverkan av polisen.

84. Genomförde kommunen, utan medverkan av polisen, under år 2007 några tillsynsbesök på restauranger efter klockan 23.00?

- Nej => Gå till fråga 88.
- Ja

85. Hur många tillsynsbesök har kommunen, utan medverkan av polisen, genomfört efter klockan 23.00 under år 2007?

- Antal tillsynsbesök:

86. Vad fokuserades det framförallt på under dessa tillsynsbesök? Ange de tre områden som det fokuserades mest på.

- 1.
- 2.
- 3.

87. Hur har antalet tillsynsbesök som kommunen, utan medverkan av polisen, genomfört på restauranger efter klockan 23.00 förändrats mellan åren 2005 och 2007?

- Antalet besök har minskat.
- Antalet besök är oförändrat.
- Antalet besök har ökat.

Kommunens och polisens gemensamma tillsynsbesök

Här ställs några frågor om kommunens och polisens eventuella gemensamma tillsynsbesök på restauranger.

88. Genomförde kommunen och polisen gemensamt under år 2007 några tillsynsbesök på restauranger?

- Nej => Gå till fråga 92.
- Ja

89. Hur många tillsynsbesök har kommunen och polisen genomfört gemensamt?

- Antal tillsynsbesök:

90. Vad fokuserades det framförallt på under dessa besök? Ange de tre områden som det fokuserades mest på.

- 1.
- 2.
- 3.

91. Hur har antalet tillsynsbesök som kommunen och polisen gemensamt genomfört på restauranger förändrats mellan åren 2005 och 2007?

- Antalet besök har minskat.
- Antalet besök är oförändrat.
- Antalet besök har ökat.

Polisens tillsynsbesök

Här ställs några frågor om polisens tillsynsbesök på restauranger i Er kommun. Det gäller besök utan medverkan av kommunen.

92. Genomförde polisen, utan medverkan av kommunen, några tillsynsbesök på restauranger i Er kommun under år 2007, förutom vid uttryckning?

- Nej => Gå till fråga 95.
- Ja

93. Hur har antalet tillsynsbesök som polisen, utan medverkan av kommunen, genomfört på restauranger förändrats mellan åren 2005 och 2007?

- Antalet besök har minskat.
- Antalet besök är oförändrat.
- Antalet besök har ökat.

94. Har kommunens tillståndsenhet eller motsvarande blivit informerad om ifall polisen vid sin tillsyn upptäckt brister i restaurangers skötsel enligt alkohollagen under år 2007?

- Nej, några sådana brister har inte upptäckts av polisen.
- Nej, även om sådana brister har upptäckts av polisen.
- Ja, ibland.
- Ja, oftast.
- Ja, alltid.

Övrigt

95. När på dygnet har den restaurang/de restauranger stängt som har haft öppet längst i kommunen under år 2007?

- Ange klockslag med fyra siffror (till exempel 01.00):

96. Finns det någon uttalad samsyn mellan kommunen och polisen när det gäller bedömning av gästers berusningsgrad och ålder samt ordning på restauranger?

- Nej
- Ja, för bedömning av gästers berusningsgrad.
- Ja, för bedömning av gästers ålder.
- Ja, för bedömning av ordning på restauranger.

Kommentarer

97. Är det något mer som Ni vill ta upp så går det bra att göra det här. (Max 2000 tecken, ca 400 ord.)

Avslutning

98. Avslutningsvis är vi tacksamma om Ni kan uppge namn och yrkestitel på samt e-postadress och telefonnummer till den person som har svarat på huvuddelen av frågorna i den här enkäten.

- Namn:
- Yrkestitel:
- E-postadress:
- Telefonnummer:

STAD:s rapportserie, 2009
Rapport nummer 38
ISSN: 1654-7497
ISBN: 978-91-85997-07-7

www.stad.org

Rapporten kan beställas från: bjorn.trolldal@sll.se